tence som ministre, præsidenten for Banque de France m. fl. Begge organer kan konsulteres under planernes udarbejdelse og skal konsulteres inden den endelige vedtagelse i parlamentet.

Planlægningen blev startet i 1947 af Jean Monnet, og den første plan strakte sig over perioden 1947–1953. Formålet med denne plan var i første række genopbygningen, og man koncentrerede kræfterne om basisindustrierne som kul, stål, elektricitet m. v. Formålet med den første plan var også at sikre en effektiv udnyttelse af Marshall-hjælpen.

Den anden plan (1954–57) og den tredje (1958–61) havde et betydeligt bredere sigte end den første, og man lagde mere vægt på produktivitet end på kapacitet. Skabelsen af Fællesmarkedet i 1959 og devalueringen i 1958 ændrede forudsætningerne for den tredje plan, der derfor blev revideret midt i perioden.

Den fjerde plan (1962–65) er den første mere omfattende plan, der har fungeret uden væsentlige ændringer i dens forudsætninger. Hovedvægten blev her lagt på offentligt konsum og offentlige investeringer i uddannelse m. v. Også de regionale problemer har i denne plan fået en central placering.

Fremgangsmåden ved udarbejdelsen af den fjerde plan var den, at plankommissariatet udarbejdede et udkast, der derefter forelagdes Det økonomiske og sociale Råd til udtalelse. På baggrund af denne udtalelse gav regeringen direktiver for den videre udarbejdelse, hvorefter arbejdet i planlægningskommissionerne begyndte. Inden den endelige vedtagelse i parlamentet blev såvel Det økonomiske og sociale Råd som Planlægningsrådet igen konsulteret.

Udgangspunktet for beregningerne i plankommissariatet er forbrug og forbrugsstruktur i planperiodens sidste år samt en specifikation af den ønskede vækstrate. Der opstilles tre alternativer, 3 pct., 4 1/2 pct. og 6 pct. Det endelige valg blev 5 1/2 pct. Ved beregningen af forbruget støtter man sig på befolkningsprognoser og forbrugsundersøgelser. Beregningerne foretages under forudsætning af uforandret indkomstfordeling og uforandrede relative priser. Eksporten er meget vanskelig at skønne, men man forsøger at anvende hidtidige erfaringer. Import og råstofproduktionen beregnes ved hjælp af tekniske koefficienter estimeret ud fra input-outputtabeller og tilsvarende benytter man ved investeringsberegningerne kapital-outputforhold (evt. marginale).

Det er ikke muligt at give præcis redegørelse for, hvorledes planen opstilles, idet der ikke anvendes en enkelt stor og konsistent model. I den franske planlægning er det praktiske arbejde gået forud for teorien. I det første udkast opererer man med store aggregater (3 indenlandske produktionssektorer), men i de følgende led brydes disse ned på flere sektorer. Fra det første grove udkast og til endelige mere specificerede plan ligger en lang

»iterationsproces«, hvor udkast for enkelte sektorer forelægges i planlægningskommissionerne, der reviderer, giver nye udkast osv.

Det er karakteristisk for arbejdet med planen, at den efterhånden brydes ned på så mange sektorer, at implikationerne for disse kan vurderes af personer fra administration og erhvervsliv med nært kendskab til den pågældende sektor. Derved bliver planlægningen formentlig langt mere realistisk, ligesom dens indhold og målsætning bliver kendt i store kredse.

Det er naturligvis en svaghed, at planen opstilles under forudsætning af uforandrede relative priser, og at planlægningen foregår i mængder (faste priser), men det har hidtil været nødvendigt for overhovedet at komme igennem med beregningerne.

I den femte plan, der skal dække perioden 1966–70, vil man søge at ændre dette forhold og planlægge i værdier. Diskussionen om indkomstpolitik såvel i Frankrig som i andre lande vil også sætte sig spor i den femte plan. Indkomstpolitik er et forsøg på at tilpasse de samlede indkomststigninger til stigninger i produktiviteten. Der er mere eller mindre tale om at planlægge fordelingen af den fremtidige velstandsstigning. For et land, der i forvejen har en omfattende fysisk planlægning, er det da helt naturligt at forsøge at lade indkomstpolitikken blive en del af den almindelige planlægning.

Det er overordentligt vanskeligt at give en vurdering af den franske planlægnings betydning, fordi det er ensbetydende med at give svar på spørgsmålet om, hvordan udviklingen ville have formet sig, hvis man ikke havde gjort, som man gjorde. Blandt planlæggerne synes der dog at være en fast tro på, at arbejdet nytter, og der er næppe tvivl om, at anerkendelsen såvel i den bredere befolkning som i de politiske kredse er vokset. Der er heller ikke tvivl om, at planlægningen i løbet af de godt 15 år, den

TABEL 1

Bruttonationalprodukt, arbejdsstyrke og produktivitet i nogle vestlige lande 1949–1959

	Brutto-nationalprod.	Arbejds-styrke	Produk-tivitet
Vesttyskland[a]	7.4	1.6	5.7
Italien	5.9	1.1[a]	4.8
Frankrig	4.5	0.1	4.3
U. S. A.	3.3	1.2	2.0
Danmark	3.2	1.0[b]	2.2
U. K.	2.4	0.6	1.8

a) 1950–1959. b) 1950–1960.

Anm.: Tallene angiver vækstprocenter. For bruttonationalproduktet beregnet udfra en trend indlagt efter mindste kvadraters metode. Produktivitet er arbejdsproduktivitet beregnet som bruttonationalprodukt pr. mand.

Kilde: Some Factors in Economic Growth in Europe during the 1950's. United Nations 1964.

har været praktiseret, er blevet mere præcis og mere konsistent. De første planer tilsigtede først og fremmest en hurtig genopbygning og modernisering efter krigen og koncentrerede sig som nævnt om nøglesektorer. I de senere planer har sigtet været bredere, og man har forsøgt at omfatte hele økonomien i et konsistent billede på basis af nationalregnskabsopstillinger.

Selv om det ikke er muligt umiddelbart at vurdere planlægningens betydning, er det givet, at den økonomiske vækst i Frankrig har været stor i efterkrigsårene. På trods af, at arbejdsstyrken næsten ikke er vokset i denne periode, har den gennemsnitlige vækstrate i årene 1949–59 været på ca. 4 1/2 pct. Dette overgås i Europa kun af Vesttyskland og Italien, jfr. tabel 1.

For Frankrig mere end for noget andet land har en effektiv allokering af nyinvesteringerne været en forudsætning for økonomisk vækst.

UDVIKLINGEN I ØKONOMIEN

Den nævnte gennemsnitlige vækstrate dækker over perioder med betydeligt stærkere opgang og perioder med tendens til stagnation. Under den første plan var væksten betydeligt større, men i 1952 og 1953 kom man ind i en stagnationsperiode. Udviklingen af basissektorerne var mere eller mindre tilendebragt, og økonomien var bragt ud af balance. Priserne steg kraftigt, og der var underskud på betalingsbalancen. De private investeringer steg næsten ikke, og det samme gjaldt de offentlige.

Koreakrigen medførte en kraftig eksportstigning, og i 1954 var underskuddet på betalingsbalancen næsten forsvundet. Samtidig påbegyndtes den 2. plan, der lagde mere vægt på »sekundære« sektorer og mere vægt på produktivitet. Om de mange bestræbelser på at øge produktiviteten i denne periode har haft større virkning, er det vanskeligt at afgøre, men med begyndelsen af den 2. plan begyndte også en ny stærk opgang i produktionen. Også i denne periode (1954–57) bragtes økonomien imidlertid ud af balance ved en for stærk efterspørgselsstigning. Efterspørgselspresset slog ud i prisstigninger og importstigninger med deraf følgende underskud på handelsbalancen.

Ved opstillingen af den 3. plan blev ligevægt i økonomien og specielt ligevægt på betalingsbalancen derfor et væsentligt mål. Den 3. plan blev herved den første, der omfattede hele økonomien og som havde generel ligevægt som et væsentligt led i planlægningen. I den periode, som den 3. plan omfattede, skete der imidlertid politiske ændringer af en så væsentlig karakter, at forudsætningerne bag den 3. plan måtte bryde sammen. Den femte republik dannedes i 1958, og man besluttede at klare de øjeblikkelige betalingsbalancevanskeligheder ved en devaluering. Fællesmarkedet trådte i kraft med udgangen af 1958. Planlægningskommissionen skiftede leder til den nuværende M. Massé, hvis første arbejde blev en revision

af den 3. plan. Der opstilledes en såkaldt interimistisk plan for de to sidste år i den 3. planlægningsperiode, 1960 og 1961. Denne plan stræbte mod en væsentlig forøgelse af væksten, en stærk stigning i investeringerne – herunder de offentlige – og en fjernelse af handelsbalanceunderskuddet. Planens mål blev nået; investeringer og nationalprodukt begyndte igen at stige stærkt.

Det er således karakteristisk, at den stærke vækst i perioden frem til omkring 1959 – under de tre første planer – var ledsaget af tendenser til generel uligevægt med prisstigninger og betalingsbalanceuligevægt. I begyndelsen af hver af de tre planlægningsperioder var aktivitetsstigningen stærk, men mod slutningen af perioden udviklede den stærke aktivitet et efterspørgselspres. Samtidig faldt investeringerne, hvilket gav stagnationsagtige tilstande i kortere eller længere perioder.

Med den interimistiske plan for 1960 og 1961 og efter den heldigt gennemførte devaluering begyndte igen en stærk opgang, der var ubrudt og forholdsvis stabil frem til 1963.

I 1963 slog den stærke opgang imidlertid igen over i en uligevægt, der fortsatte i begyndelsen af 1964. Årsagen hertil må i nogen udstrækning søges i mere specifikke forhold, hvoriblandt først og fremmest repatrieringen i forbindelse med Algiers uafhængighed. Pris- og lønstigningerne har i 1963 og i hvert fald i begyndelsen af 1964 været stærkere end i de tidligere år. En kraftig stigning i det private konsum som følge af repatrieringen giver en del af forklaringen herpå, ligesom også den voldsomme stigning i importen til dels kan forklares herved. Produktionen har frem til midten af 1964 været tilfredsstillende, om end stigningstakten har været noget lavere end i 1961 og 1962. Ved årsskiftet 1964/65 var der imidlertid tydelige tendenser til stagnation.

Regeringen var fast besluttet på at fastholde stabiliteten, og man gennemførte i september 1963 det såkaldte stabiliseringsprogram. Man indførte kontrol med en lang række priser og fastsatte maksimalpriser f. eks. på kød. Endvidere gennemførtes en kreditpolitisk stramning. Bestræbelserne fulgtes op i november med en udvidelse af priskontrollen, bl. a. til tjenesteydelser, ligesom diskontoen forhøjedes fra 3 1/2 pct. til 4 pct. Tendensen til uligevægt var dog stadig stærk, og yderligere kreditpolitiske forholdsregler gennemførtes i løbet af foråret og sommeren 1964.

Man var noget mere tilbageholdende med hensyn til finanspolitikken. Man var bange for, at en for stærk finanspolitisk stramning ville afbryde væksten. En vis stramning kom dog automatisk gennem den stigning i indtægterne, der fulgte af indkomststigningen. Underskuddet på budgettet for 1964 blev således væsentligt mindre end forudset. Med vedtagelsen af budgettet for 1965 (i dec. 1964) er finanspolitikken blevet yderligere strammet. For første gang i mange år opererer man med ligevægt på statsfinan-

serne, og udgiftsstigningen vil blive søgt begrænset til stigningen i nationalproduktet (der skønnes at blive 6–7 pct. i løbende priser, hvoraf 1–2 pct. er forventede prisstigninger).

Presset på arbejdsmarkedet har medført stærkt stigende lønninger, hvilket i forbindelse med priskontrollen må antages at have medført faldende profitmargin. Dette er igen sammen med de stramme kreditforhold en del af forklaringen på den lave investeringsaktivitet i 1963 og 1964. Fra 1962 til 1963 faldt investeringerne, og stigningen fra 1963 til 1964 var så lav som 3–4 pct.

Også eksporten har i 1963 og 1964 været dårligere end i tidligere år, og man kan ikke se bort fra, at det kan skyldes en ringere konkurrenceevne, måske først og fremmest i kapitalgodeindustrien.

Det er således ikke mærkeligt, at indkomstpolitikken og en forøgelse af de private investeringer er centrale temaer i forberedelsen af den 5. plan.

Den engelske arbejderregerings første budget

1. Efter mange års opposition lykkedes det ved valget i oktober sidste år for Labour at erobre et knebent flertal i det engelske underhus. På det tidspunkt var den opgangskonjunktur, som satte ind i slutningen af 1963, ved at udvikle et meget stærkt efterspørgselspres, der truede med at bringe økonomien ud af balance. Pris- og lønstigningerne blev kraftigere fra sommeren 1964. Uligevægten kom dog især til udtryk gennem en kraftig forringelse af betalingsbalancen, forårsaget af den kraftige importstigning. Mod årets slutning kom dertil spekulative kapitalbevægelser imod pundet.

Den nye regering var således tvunget til at foretage indgreb med så vidt muligt øjeblikkelig virkning, først og fremmest på betalingsbalancen. Man valgte at indføre en midlertidig ekstra importafgift på 15 pct. af importværdien. Dette skridt fulgtes op af en stramning af statsfinanserne i november.

I sidste halvdel af november forøgedes imidlertid den kortfristede kapitaleksport voldsomt, og det blev af hensyn til sterlingkursen nødvendigt at søge betalingsbalanceunderskuddet finansieret ved optagelse af lån. I slutningen af november opnåede Bank of England kredittilsagn fra en række udenlandske centralbanker på et samlet beløb af omkring £ 1000 mill. Samtidig udnyttedes trækningsretten i henhold til en »stand-by«-aftale med Den internationale Valutafond på ca. £ 300 mill.

Det blev således helt kortsigtede indgreb med karakter af kriseindgreb, der kom til at præge labourregeringens første måneder. Det var imidlertid helt klart, at de foretagne indgreb kun kunne afværge den øjeblikkelige krise, og at de måtte følges op af en mere langsigtet politik. I bestræbelserne på at skabe en bedre balance i transaktionerne med udlandet på lidt

længere sigt synes man besluttet på at koncentrere sig dels om en forøgelse af vareeksporten dels om en nedbringelse af de direkte investeringer i udlandet. Forholdsreglerne imod de direkte investeringer omtales nedenfor, afsnit 3.

For vareeksportens vedkommende vil man søge at forbedre Englands konkurrenceevne, dels ved en modernisering og effektivisering af den enkelte industri, dels ved at søge indkomststigningerne begrænset til produktivitetsstigningen gennem en effektiv indkomstpolitik. Allerede i december sidste år opnåede regeringen arbejdsmarkedets godkendelse af et »Joint Statement of Intent on Productivity, Prices and Income«, i hvilket princippet om at begrænse indkomststigningerne til stigningen i produktiviteten slås fast. I februar i år opnåedes yderligere godkendelse af et forslag om at oprette et nyt råd, »National Board for Prices and Incomes«. Dette råd skal erstatte »National Incomes Commission« (NIC) og have en lignende funktion, dog sådan, at regeringen tager initiativet til og ansvaret for de undersøgelser, rådet skal foretage. Rådet er i øjeblikket ved at blive nedsat.

Moderniserings- og effektiviseringsbestræbelserne er for så vidt en gammel tanke. Også den konservative regering ville søge at forbedre Englands konkurrenceevne ad denne vej. Moderniseringsbestræbelserne var imidlertid et meget væsentligt punkt i Labours valgpropaganda, og de er mere eller mindre tvunget til at vise et særligt initiativ her. Det synes at være hensigten at indramme disse bestræbelser i en form for økonomisk planlægning. Økonomiministeriet er for øjeblikket i gang med at udarbejde en plan, der skal dække perioden 1965–70. Det arbejde, der blev påbegyndt under den konservative regering i National Economic Development Council (NEDC) specielt med henblik på effektivisering og indførelse af nye metoder i de hertil oprettede underkommissioner (»Little Neddies«), synes dog at skulle fortsætte.

2. I de første måneder af 1965 begyndte stabiliseringsbestræbelserne at virke, og selv om der stadig er en del uro om pundet, blev den øjeblikkelige krise dog afværget. I månederne før budgettet var det overordentlig vanskeligt at vurdere udviklingstendenserne i økonomien, hvilket tilsyneladende gav anledning til stærke meningsforskelle inden for regeringen. Økonomiminister Brown syntes at være modstander af et kontraktivt budget, medens finansminister Callaghan havde den opfattelse, at de hidtil gennemførte foranstaltninger ikke ville virke tilstrækkeligt kontraktive til at sikre ligevægten i økonomien i 1965. Det blev finansministeriets synspunkter, der sejrede. Inden det vedtagne budget for finansåret 1965/66 omtales, skal udviklingstendenserne i de vigtigste økonomiske størrelser ganske kort omtales.

Den opgang, der i løbet af efteråret 1964 førte frem til en ny sterlingkrise, begyndte i slutningen af 1963, jfr. Økonomi og Politik 1964, nr. 2.

Bruttonationalproduktet steg i opgangens første år med en årsrate af op mod 6 pct. I 2. halvår var stigningstakten lavere, fordi den arbejdskraftreserve, der eksisterede ved opgangsperiodens begyndelse, stort set var brugt op. Som følge heraf vil den reale stigning i bruttonationalproduktet i 1965 være begrænset til produktivitetsstigningen plus stigningen i arbejdsstyrken. NIESR regner med en samlet årlig stigning på godt 4 pct. fra slutningen af 1964 og frem til midten af 1966. Dette implicerer dog formentlig en yderligere nedgang i arbejdsløsheden, der ved udgangen af 1964 allerede var nede på ca. 1,5 pct.

Den stigning i efterspørgslen, som forårsagede opgangen, hidrørte væsentligst fra eksport og offentlige investeringer. For begge disse efterspørgselskomponenters vedkommende gælder det imidlertid, at stigningstakten aftog i løbet af 1964. Til gengæld medførte aktivitetsstigningen, at de private investeringer i løbet af 1964 begyndte at stige kraftigt. Mellem 2. halvår 1963 og 2. halvår 1964 var stigningen i faste priser således ca. 12 pct. Undersøgelser af investeringsplanerne for 1965, foretaget i begyndelsen af 1965, tyder på, at den kraftige investeringsstigning vil fortsætte i 1965. Fortsætter investeringsstigningen, og fortsætter stigningen i de øvrige efterspørgselskomponenter med samme styrke som i 2. halvår af 1964, er der ingen tvivl om, at den samlede efterspørgselsstigning vil være tilstrækkelig til at sikre fuld udnyttelse af produktionsmulighederne.

I de mere pessimistiske vurderinger peges imidlertid på den negative virkning på investeringsaktiviteten, som kan følge af et for stærkt kontraktivt budget. Ligeledes peges på, at den samlede verdenshandel i hvert fald hen mod slutningen af 1965 vil stige svagere end i 1964. Også Englands andel af verdenshandelen har i den senere tid været nedadgående igen efter at have været omtrent konstant i 1963. Endvidere fremhæves, at importafgiften hidtil ikke har begrænset importen væsentligt, men blot medført højere importpriser. Den opsugning af indenlandsk købekraft, der herved er sket, må slå igennem på den indenlandske efterspørgsel.

De, der tror på en stærk sammenhæng mellem investeringsaktivitet og indenlandske forbrug, er således modstandere af et kontraktivt budget. NIESR anser på den anden side en afdæmpning af den indenlandske efterspørgsel for at være en nødvendig forudsætning for en væsentlig forbedring af handelsbalancen. Dels fordi dette er det eneste sikre middel til en lavere stigningstakt i importen, dels fordi der kun herved kan skabes den nødvendige »plads« for en udvidelse af eksporten.

3. Resultatet af overvejelserne forud for det nye budget blev som nævnt et ret kontraktivt budget. Medvirkende til denne beslutning har også været ønsket om at skabe tillid i internationale bankkredse til regeringens evne og vilje til at styre økonomien.

Udgiftsbudgettet (der i øvrigt var kendt før selve budgettet) viser en

stigning på omtrent samme størrelse som i de foregående år. Der synes imidlertid at være tale om en forskydning imellem offentligt forbrug og offentlige investeringer. Stigningen i de offentlige investeringer vil blive lavere end i de foregående år og forbrugsstigningen større. De store udgiftsstigninger falder på uddannelse, sundheds- og velfærdsforanstaltninger og på understøttelser m. v. Finansministeren har anført, at såvel de offentlige som de private investeringer vil blive søgt tilpasset stigningen i nationalproduktet.

På indtægtssiden blev bl. a. gennemført forhøjelser af de indenlandske afgifter på spiritus og tobak, ligesom vægtafgiften på biler forhøjedes. Endvidere gennemførtes forskellige ændringer i beskatningsreglerne for den direkte indkomstskat, en kapitalvindingsskat og en omlægning af selskabsbeskatningen.

Provenuet af de gennemførte ændringer fremgår af nedenstående oversigt:

Oversigt over skatteindtægterne 1964/65 og 1965/66

£ mill.	1964/65	1965/66	
	Faktisk	Skøn før budgettet	Skøn efter budgettet
Indkomstskat	3.272	3.800	3.792
Arveafgifter m. v.	376	355	355
Udbytteskat	423	445	445
Tobaksafgifter	982	980	1.054
Forbrugsskat	633	647	647
Benzinafgifter	674	711	711
Spiritusafgifter	576	567	616
Told og andre afgifter ..	231	207	207
Ekstratolden	77	138	138
Motorafgifter	187	185	234
Skatter og afgifter i alt ..	7.431	8.035	8.199

Kilde: Economist 10.–16. april 1965.

Ændringerne skønnes at give £ 230 mill. ekstra i finansåret 1965/66, fordelt med £ 67 mill. på lavere udgifter (herunder £ 35 mill. hidrørende fra opgivelse af TSR 2-projektet) og £ 167 mill. på højere indtægter. For 1966/67 vil det betyde knap £ 220 mill. i højere indtægter. Den samlede virkning skønnes at blive en nedsættelse af den indenlandske købekraft med ca. £ 250 mill. på årsbasis. Til sammenligning kan anføres, at det konservative budget i april sidste år betød en stramning på £ 100 mill., hvilket dengang skønnedes at nedsætte stigningstakten i den indenlandske efterspørgsel med ca. 1/2 pct. Det hidtil mest kontraktive budget i efterkrigsårene, Selwyn Lloyds i 1961, nedsatte den indenlandske købekraft med ca. £ 200 mill.

En vigtig side af budgettet er den, der gælder forsøget på at nedbringe den private kapitaleksport. Det hævdes, at investorer i England kan have skattemæssig fordel af at investere i udlandet. Dette forhold søges ændret gennem en ændring af skattereglerne. Virkningerne heraf bliver dog kun små i indeværende finansår.

Den nedbringelse af kapitaleksporten, som regeringen stræber mod i år på ca. £ 100 mill., søges opnået ved strengere regler for køb og salg af fremmede værdipapirer. Endvidere vil man skærpe kontrollen med reglen om, at eksportører skal hjemtage betaling senest 6 måneder efter varernes afskibning. Også kontrollen med turistudgifter søges skærpet.

31-5-65
B. H.

DEN DANSKE ØKONOMISKE SITUATION

Den danske økonomi i 1. kvartal 1965

Medens der ved indgangen til 1964 fandtes visse uudnyttede arbejdskraftreserver, har den fortsat stærke stigning i den økonomiske aktivitet betydet, at man i 1965 allerede fra årets begyndelse nåede op på næsten fuld beskæftigelse. Den samlede ledighed blandt de arbejdsløshedsforsikrede omfattede i årets første kvartal gennemsnitlig godt 29.000 personer – heraf ca. 20.000 arbejdsmænd – mod knapt 44.000 personer sidste år og ca. 46.000 personer i 1962. Målt i forhold til antallet af forsikrede ud-

TABEL 1

Den gennemsnitlige ledighed efter de ugentlige opgørelser

	Arbejdsmænd		Byggefag		Andre mænd		Kvinder		I alt	
	1000 ledige	pct.	1000 ledige	pct.	1000 ledige	pct.	1000 ledige	pct.	1000 ledige	pct.
1. kvt. 1962	35.0	13.8	1.9	4.7	5.6	1.9	3.5	2.0	46.0	6.1
– 1963	52.6	20.8	4.8	12.4	8.3	2.8	4.1	2.2	69.8	9.1
– 1964	31.0	12.4	2.0	5.2	6.9	2.3	3.7	1.9	43.6	5.6
– 1965	20.9	8.4	1.4	3.5	4.4	1.4	2.5	1.3	29.2	3.7

gjorde den samlede ledighed i 1. kvartal i år kun godt 3,5 pct. mod godt 5,5 pct. sidste år og ca. 6 pct. i 1962. Den samlede beskæftigelse viste en stigning på ca. 33.000 personer – ca. 4,5 pct. – i forhold til 1. kvartal sidste år. Af den samlede tilgang forklares lidt under halvdelen af den lavere arbejdsløshed, medens resten skyldes væksten i antallet af forsikrede. For en del hænger denne tilgang sammen med den fortsatte afvandring fra

TABEL 2

Gennemsnitlig beskæftigelse og ledighed 1. kvt. 1964–1. kvt. 1965

1000 personer	1. kvt. 1964	2. kvt. 1964	3. kvt. 1964	4. kvt. 1964	1. kvt.[1] 1965
Antal arbejdsløshedsforsikrede	779	780	786	794	797
Antal ledige	44	10	6	15	29
Antal beskæftigede	735	770	780	779	768

1) Foreløbige tal.

landbrugserhvervene, hvis medhjælpsantal ved opgørelsen i februar viste et fald på 7000 personer til knap 58.000 personer. I forhold til tidligere år synes afvandringen nu at finde sted i et noget langsommere tempo. Fra 1962 til 1863 var der således tale om en nedgang på ca. 9000 og i de to foregående år på 15–17.000 personer.

Ifølge oplysningerne fra det af Statistisk Departement beregnede konjunkturbarometer afløstes den forholdsvis optimistiske vurdering af de fremtidige afsætningsforhold, der stort set var fremherskende fra foråret 1964, mod årets slutning af en vis usikkerhed. Imidlertid blev det faktiske forløb noget gunstigere end ventet, og konjunkturbarometeret for marts tyder på, at industrien fortsat befinder sig i en periode med stigende produktion og beskæftigelse, ligesom den forventede indgang af nye ordrer, navnlig eksportordrer, nu vurderes mere optimistisk end tidligere på året.

Også inden for bygge- og anlægsvirksomheden er aktiviteten fortsat høj. Efter Statistisk Departements opgørelse beskæftigedes medio februar inden for dette område i alt ca. 105.000 personer – knap 10.000 flere end året før. For nybyggeri alene var der tale om en beskæftigelsesstigning på ca. 5000 personer til knap 47.000 personer. Også for anlægsvirksomhed var der tale om en betydelig forøgelse, medens antallet af beskæftigede ved reparationsvirksomhed var af nogenlunde samme størrelse som i slutningen af 1964 og lidt lavere end i februar sidste år.

For boligbyggeriets vedkommende viser oplysningerne for de større byområder, at fuldførelserne i 1. kvartal har ligget noget lavere end sidste år, medens det påbegyndte byggeri ligger på samme niveau som i 1964.

TABEL 3

Boligbyggeriet i større byområder[1]) i 1. kvartal

Antal lejligheder	Påbegyndelser		Fuldførelser		Under opførelse ult. kvartalet	
	1964	1965	1964	1965	1964	1965
Januar	1.120	853	1.137	841	22.424	24.280
Februar	714	668	1.156	964	21.980	23.981
Marts	2.158	2.572	1.627	1.840	22.491	24.656

1) Omfatter hovedstadsområdet samt 18 provinsbyer med forstæder.

Dette skyldes imidlertid væsentligst påbegyndelserne af nogle få store montagebyggerier i hovedstaden i marts måned. I provinsbyerne var det påbegyndte boligbyggeri noget mindre end i januar kvartal i fjor. Den fortsatte stigning i den effektive rente, der nu ligger på omkring 9 pct., ville i sig selv kunne motivere en vis nedgang i det påbegyndte byggeri. Ganske vist finansieres en del af byggeriet ved forhåndslån, optaget nogen tid før den endelige prioritering, hvorfor en rentestigning først vil gøre sig gældende efterhånden. Selv i den sidste del af 1964, hvor dette forhold næppe

har haft større betydning, fortsatte imidlertid væksten i påbegyndelserne, og udviklingen i årets første måneder tyder ikke på, at selve finansieringsforholdene endnu har betydet nogen nævneværdig afdæmpning af byggetempoet. Som følge af den meget høje byggeaktivitet, der prægede 1964, lå det igangværende byggeri ved udgangen af året i det her betragtede område over 20 pct. højere end ved udgangen af 1963. Dette medfører, at fortsættelsesarbejderne beslaglægger en forholdsvis større del af arbejdsstyrken, hvilket i sig selv vil have en tendens til at reducere niveauet for såvel påbegyndelser som fuldførelser.

Da byggeaktiviteten sidste år navnlig tog et stærkt opsving uden for de større byområder, er det sandsynligt, at dette gælder endnu mere udtalt for landet som helhed. Målt ved antal kvadratmeter lå det samlede igangværende boligbyggeri ved årets begyndelse ca. 25 pct. over sidste års niveau – målt ved antal lejligheder var der tale om en stigning på ca. 38 pct. For det erhvervsmæssige byggeri under ét var der tale om en stigning på knap 25 pct., for landbrugets avlsbygninger dog ca. 75 pct. og for kontor- og butiksbyggeri kun ca. 12 pct. Det ikke erhvervsmæssige byggeri – væsentligst offentligt byggeri af skoler, hospitaler m. v. – viste en stigning i de igangværende arbejder på ca. 23 pct. For finansåret 1965–66 var der i det offentlige investeringsprogram regnet med byggeinvesteringer på ca. 1,1 mldr. kr. – en stigning i forhold til 1964–65 på ca. 30 pct. – hvoraf ca. 750 mill. kr. til fortsættelsesarbejder og ca. 350 mill. kr. til nye arbejder. Under hensyntagen til de betydelige krav, som det store igangværende byggeri stiller til arbejdskraften, har regeringen imidlertid besluttet at udskyde påbegyndelserne af nye offentlige byggearbejder til efter den 1. februar 1966, hvilket tillige vil nødvendiggøre en revision af det offentlige investeringsprogram for den kommende tre-års periode.

Detailomsætningen i årets to første måneder viste under ét en opgang på ca. 7 pct. i forhold til sidste år, dog var der for gruppen »andre forbrugsvarer« – væsentligst varige forbrugsgoder – tale om en stigning på ca. 12 pct. Korrigerer man imidlertid for de indtrufne prisstigninger, er omsætningen af nærings- og nydelsesmidler kun steget ubetydeligt, og da dette vareområde indgår i det samlede indeks med ret stor vægt, viser den

TABEL 4

Indeks for detailomsætningen i januar–februar

1961 gns. = 100	1964	1965
Nærings- og nydelsesmidler	117	124
Beklædning m. v.	107	114
Andre forbrugsvarer	107	120
I alt detailhandel	113	121

samlede detailomsætning kun en stigning på et par procent. For beklædning m. v. er der tale om en reel vækst på ca. 5 pct. og for den øvrige detailhandel på knapt nok det dobbelte. Udviklingen i forbruget – med en kraftig stigning i salget af varige forbrugsgoder – svarer til de hidtidige erfaringer, og stigningstakten synes ikke at være nævneværdigt afsvækket sammenlignet med de nærmest foregående måneder.

Derimod har bilhandelen – der ikke indgår i detailomsætningsindekset – været præget af en voldsom vækst. I 1. kvartal blev indregistreret ca. 32.500 nye personmotorkøretøjer – knap 10.000 eller godt 40 pct. flere end i samme periode sidste år. Også for lastvogne m. v. var der tale om en betydelig stigning – ca. 25 pct., og for begge grupper gælder, at antallet af nyindregistreringer lå ca. 15 pct. over 1962-niveauet. Den voldsomme stigning, der navnlig vedrører marts måned, er formentlig i overvejende grad bestemt af de under finanslovforhandlingerne fremsatte afgiftsforslag.

Medens stigningen i reguleringspristallet fra kvartal til kvartal i 1964 udgjorde omkring 1 point – i april kvartal, hvor de generelle løntillæg under helhedsløsningen gjorde sig gældende dog lidt mere – steg pristallet fra oktober til januar i år med 1,9 points, og fra januar til april var stigningen af samme størrelsesorden. Når man tager hensyn til, at den årlige regulering af huslejeposten betød en stigning i det samlede pristal på 0,5 points, har prisstigningen i januar kvartal været væsentligt stærkere end tidligere. Af den samlede stigning tegner fødevareposten samt tjenesteydelserne sig for langt den største del med forhøjelser på 0,9 resp. 0,5 points. For fødevarernes vedkommende er dette delvis en følge af de fortsat høje eksportpriser på okse- og kalvekød, medens opgangen i posten »Forskellige varer og tjenesteydelser« dels skyldes lønstigninger, dels forhøjelsen af telefontaksterne. Med stigningen i april-pristallet til 109,83 points er det

TABEL 5

Reguleringspristallet

	Januar 1964	April 1964	Juli 1964	Oktober 1964	Januar 1965	April 1965
Fødevarer i alt	102.5	104.3	106.1	107.5	108.8	111.3
Klæder, fodtøj, vask	100.9	101.8	102.2	102.9	103.5	105.0
Brændsel, belysning	104.7	107.6	108.2	108.3	110.9	113.0
Anskaffelse og vedligeholdelse af varige forbrugsgoder	101.2	101.9	102.1	103.2	104.3	104.9
Spiritus, tobak, fortæring ude	101.1	102.3	104.1	104.7	105.3	106.5
Transport	102.8	103.8	104.3	104.6	104.7	105.6
Forskellige varer og tjenester	104.3	106.9	107.6	109.4	113.0	117.8
Varer og tjenester i alt	102.5	104.1	105.2	106.3	107.7	109.9
Boligbenyttelse	104.4	104.4	104.4	104.4	109.2	109.2
Reguleringspristallet i alt	102.8	104.2	105.1	106.0	107.9	109.8

givet, at julipristallet udløser en dyrtidsportion til efteråret, idet grænsen herfor er 108,5 points. En yderligere portion vil blive udløst ved 111,5 points, og spillerummet er således kun 1,67 points. Det må her tages i betragtning, at forårets lønforhøjelser næppe endnu har påvirket pristallet i fuldt omfang. Som omtalt i sidste nummer af »Økonomi og Politik« vil de overenskomstmæssige forhøjelser sammen med dyrtidsregulering pr. 1. marts medføre en lønstigning på op mod 5 pct. Råvareprisstigningen er stort set ophørt, og den fortsatte stigning i engrospriserne må derfor overvejende tilskrives de indenlandske bestemte omkostninger.

Det fremdeles betydelige efterspørgselspres i den indenlandske økonomi har medført en stærk opgang i importen. Ganske vist ligger stigningstakten nu lidt lavere end sidste år, men i 1. kvartal af 1965 var den samlede vareimport dog ca. 17 pct. større end i samme periode i fjor.

TABEL 6

Vareimporten

Mill. kr.	1. kvt. 1964	4. kvt. 1964	1. kvt. 1965
Korn	90	51	52
Andre landbrugsvarer	295	222	293
Industrielle råvarer	861	1.176	1.113
Brændsel	587	563	547
Halvfabrikata	524	594	613
Maskiner	654	830	755
Skibe og fly	47	88	105
Motorkøretøjer m. v.	315	368	453
Andre forarbejdede varer	514	683	657
Nærings- og nydelsesmidler	269	308	276
I alt	4.156	4.883	4.864

Siden afslutningen af 1964-høsten, hvis udbytte lå ca. 10 pct. højere end i 1963, er kornimporten aftaget stærkt. Stigningen i de internationale råvarepriser medførte i begyndelsen af 1964 en vis prisbestemt lageropbygning. Ved udgangen af 1964 var prisstigningen imidlertid stort set opført, og den fortsatte opgang i råvareimporten er således overvejende bestemt af den indenlandske expansion. I alt lå importen i 1. kvartal i år ca. 30 pct. højere end sidste år, og da importpriserne nu ligger omkring 5 pct. over sidste års niveau, har der været tale om en stigning i de importerede mængder på ca. 25 pct.

Såvel importen af halvfabrikater som af maskiner m. v. viser en lidt langsommere vækst end hidtil. For maskinimportens vedkommende skyldes den aftagende stigningstakt navnlig, at importen af landbrugsmaskiner m. v. er gået tilbage i forhold til 1964, hvor investeringerne inden for dette er-

TABEL 7

Procentvis ændring i vareimporten

	1. kvartal 1963–64	2. kvartal 1963–64	3. kvartal 1963–64	4. kvartal 1963–64	1. kvartal 1964–65
Korn	91	68	152	− 41	− 42
Andre landbrugsvarer	28	6	22	4	− 1
Industrielle råvarer	30	23	18	33	29
Brændsel	20	5	− 8	13	− 7
Halvfabrikata	19	22	20	25	17
Maskiner	11	25	16	36	15
Skibe og fly	88	298	18	91	123
Motorkøretøjer m. v.	24	32	39	38	44
Andre forarbejdede varer	22	31	27	24	28
Nærings- og nydelsesmidler	25	25	16	2	3
I alt	23	26	18	24	17

hverv lå meget højt. Importen af maskiner til byerhvervene synes siden efteråret 1964 at være blevet stabiliseret, men det fortsat høje niveau tyder på, at investeringsaktiviteten på dette område er nogenlunde usvækket. Importen af skibe, der også i 1964 lå højt, er i år steget yderligere. Det samme gælder importen af motorkøretøjer, hvor en vis hamstring i forbindelse med gennemførelsen af de nye afgifter utvivlsomt har gjort sig gældende. For gruppen »andre forarbejdede varer« – væsentligst forbrugsvarer – er stigningstakten usvækket, medens importen af nærings- og nydelsesmidler ligger på samme niveau som sidste år.

Exporten af maskiner og instrumenter, der i 1. halvår af 1964 var lidt

TABEL 8

Vareexporten

Mill. kr.	1. kvt. 1964	4. kvt. 1964	1. kvt. 1965
Landbrugsvarer	1.644	1.842	1.732
Fiskeprodukter	144	167	158
Nærings- og nydelsesmidler	72	126	66
Olie, oliekager m. v.	89	108	111
Medicinalvarer	53	58	53
Andre kemiske produkter	113	122	129
Maskiner og instrumenter	522	660	643
Møbler	57	78	71
Andre trævarer	45	54	52
Tekstil og beklædning	140	151	157
Transportmidler	95	368	144
Metalvarer	106	153	133
Andre varer	245	290	262
I alt	3.345	4.177	3.712

TABEL 9

Procentvis ændring i exporten af industrivarer

	1. kvartal 1963–64	2. kvartal 1963–64	3. kvartal 1963–64	4. kvartal 1963–64	1. kvartal 1964–65
Nærings- og nydelsesmidler	67	41	62	3	−8
Olie, oliekager m. v.	24	−5	15	20	25
Medicinalvarer	29	23	18	7	–
Andre kemiske produkter	19	26	4	13	14
Maskiner, instrumenter	2	7	11	22	23
Møbler	39	44	15	34	25
Andre trævarer	36	15	17	10	16
Tekstil og beklædning	30	33	22	19	12
Metalvarer	25	20	14	26	25
Transportmidler	−29	−58	−16	188	52
Industriexport i alt, excl. nye og brugte skibe	21	18	17	17	16

trykket som følge af den vigende investeringskonjunktur i Vesteuropa, har siden midten af året været i stærk vækst, og denne udvikling er fortsat i 1965. Også for den øvrige del af industriexporten, excl. skibe, er den hidtidige fremgang fortsat for de fleste varers vedkommende. Dog synes den engelske 15 pct. særtold, der blev indført sidste efterår, at have væksten i exporten af næring- og nydelsesmidler – navnlig øl – samt af tekstil og beklædning.

Exporten af landbrugsvarer har formet sig ret ugunstigt, idet kun exporten af konserves viser en fortsat vækst. Den stærke stigning i flæskeproduktionen og de store tilførsler til det engelske baconmarked har dels trykket priserne, der nu ligger en halv snes procent lavere end sidste år, dels medført, at store mængder har måttet afsættes til tredielande, bl. a. Østeuropa og Sovjet.

TABEL 10

Landbrugseksporten

Mill. kr.	1. kvartal 1964	4. kvartal 1964	1. kvartal 1965
Svin, bacon, flæsk	513	532	470
Hornkvæg, okse- og kalvekød	241	241	234
Smør	161	198	171
Ost	91	96	86
Æg	29	20	23
Slagtet fjerkræ	60	62	52
Konserves	200	265	265
Korn	21	34	68
Andre landbrugsvarer	348	394	234
I alt	1.664	1.842	1.603

Også smørprisen har været vigende, men nedgangen er dog blevet mere end opvejet af mængdestigningen, således exportprovenuet har kunnet forøges lidt i forhold til sidste år. For ost, æg og fjerkrækød har den gradvise iværksættelse af fællesmarkedets landbrugsordninger betydet en forringelse af afsætningsvilkårene, og såvel priser som mængder har været faldende. Kun for okse- og kalvekød er exportpriserne steget yderligere, således at provenuet har kunnet opretholdes næsten uændret trods faldende mængder.

TABEL 11

Procentvis ændring i exporten af forskellige landbrugsvarer

	1. kvartal 1963-64	2. kvartal 1963-64	3. kvartal 1963-64	4. kvartal 1963-64	1. kvartal 1964-65
Svin, bacon, flæsk	26	19	12	− 1	− 8
Hornkvæg, okse- og kalvekød ...	2	−12	1	14	− 3
Smør	− 2	1	13	16	6
Ost	9	2	5	7	− 5
Æg	−55	−47	−40	−37	−21
Slagtet fjerkræ	− 2	8	12	3	−13
Konserves	6	− 5	13	24	33

Alt i alt androg vareimporten i 1. kvartal ca. 4.865 mill. kr., medens vareexporten var på ca. 3.710 mill. kr. Underskuddet på handelsbalancen blev derfor godt 1.150 mill. kr. – kun i 2. kvartal sidste år har underskuddet været større. På tjenestebalancen kan nettoindtægten skønsmæssigt anslås til ca. 525 mill. kr., således at det samlede underskud har været på ca. 625 mill. kr.

Såvel udviklingen i den indenlandske efterspørgsel som i udenrigshandelen vidner om et betydeligt efterspørgselspres, og der er ikke i øjeblikket udsigt til, at denne situation vil ændres, bl. a. fordi den gennem forårsmånederne diskuterede stramning af finanspolitikken foreløbig ikke er blevet effektiv.

Det betydelige underskud på vare- og tjenestebalancen har medført, at valutastillingen i løbet af 1. kvartal i år er blevet en del forringet. Sædvanligvis vil valutaudviklingen i årets første del forløbe noget ugunstigere end senere hen, bl. a. fordi nettoindtægterne på tjenestebalancen – navnlig af turisme – sæsonmæssigt ligger lavt. Det må tillige tages i betragtning, at valutabeholdningen i år kun i begrænset omfang er blevet suppleret med udenlandske lån, medens denne finansieringskilde i de foregående spillede en betydelig rolle. Selv med dette forbehold er forringelsen ganske markant. Korrigeret for ekstraordinære kapitalindtægter viste nettovalutabeholdningen i 1. kvartal i år en nedgang på ca. 330 mill. kr. mod en nedgang på 12 mill. kr., 32 mill. kr. resp. 125 mill. kr. i de tre foregående år.

TABEL 12

Valutastillingen

Mill. kr.	Ult. 1. kvt. 1964	Ult. 2. kvt. 1964	Ult. 3. kvt. 1964	Ult. 4. kvt. 1964	Ult. 1. kvt. 1965
Nationalbanken	2.730	3.014	3.413	3.901	3.375
Forretningsbankerne	−197	−395	−415	−730	−518
I alt	2.533	2.619	2.998	3.171	2.857

I løbet af april måned er valutastillingen blevet yderligere forringet med ca. 205 mill. kr. for nationalbanken og de private banker under ét.

Det betydelige valutatab har betydet, at bankernes likviditet er blevet stærkt forringet, og ved udgangen af 1. kvartal viste bankernes samlede nettotilgodehavende over for Nationalbanken og udlandet en nedgang i forhold til sidste år på ca. 700 mill. kr.

Kapitalmarkedet er fortsat meget stramt, og obligationskurserne vigende. Derimod er aktiekurserne fremdeles stigende.

Den stramning af pengepolitikken, der indledtes med diskontoforhøjelsen sidste sommer, blev i efteråret fulgt op med en bestemmelse om, at forretningsbankerne efter den 1. oktober på normale vilkår kun kan rediskontere veksler og belåne obligationer inden for en ramme, der for hvert kvartal svarer til en låntagning i indtil 20 dage af 25 pct. af den enkelte

TABEL 13

Forretningsbankernes likviditet ultimo kvartalet

Mill. kr.	4. kvartal 1963	1. kvartal 1964	4. kvartal 1964	1. kvartal 1965
Mellemværende med Nationalbanken:				
Tilgodehavende:				
Folio	287	187	280	181
Indlånsbeviser	563	842	574	707
Kreditbeviser	29	24	44	60
I alt	879	1.053	898	949
Gæld:				
Belåning af veksler	62	120	154	143
Belåning af andre værdipapirer	126	560	302	746
Lån mod statsgaranti	13	13	12	12
Kontokurant	273	401	345	471
I alt	474	1.094	813	1.372
Nettostilling over for Nationalbanken	405	− 41	85	−423
Mellemværende med udlandet:				
Tilgodehavende	782	930	713	928
Gæld	1.162	1.127	1.443	1.446
Nettostilling over for udlandet	−380	−197	−730	−518
Tilsammen	25	−238	−645	−941

banks egenkapital. For oktober kvartal, hvor likviditetsbelastningen som følge af den årlige indbetaling af aktieselskabsskatten er særlig stor, er dagetallet dog fastsat til 30. Af låntagning ud over denne grænse betales en overrente på 6 pct. p. a. Undtaget fra disse regler er visse specielle låneformer, navnlig intradekreditter samt belåning af indlåns- og kreditbeviser. I februar blev disse bestemmelser yderligere suppleret med en aftale mellem forretningsbanker og Nationalbanken, ifølge hvilken bankerne forpligter sig til at deponere 20 pct. af stigningen i deres indlån på en særlig konto i Nationalbanken – der forrentes med 1,5 pct. p. a. under diskonto – eller i udlandet, således at nedbringelse af bankernes udenlandske nettogæld fradrages i den deponeringspligtige indlånsstigning. Ved en nedgang i indlånene nedsættes den samlede deponeringsforpligtelse med 20 pct. af indlånsnedgangen. Stigningen eller nedgangen beregnes på grundlag af den enkelte banks gennemsnitlige udlån ved udgangen af november, december 1964 og januar 1965, eller efter bankens ønske ved udgangen af sidstnævnte måned alene. Bevægelserne i bankernes indlån opgøres månedligt, første gang ultimo marts i år. I marts blev en lignende aftale indgået med sparekasserne, dog således at deponeringspligten anses for opfyldt ved anbringelse af midlerne i realkreditfondenes obligationer eller i langfristede tredjeprioritetslån i nyt boligbyggeri. Hvert halve år optages forhandlinger mellem aftalens parter og Nationalbanken om eventuelle ændringer af deponeringsprocentsatsen. Aftalen gælder indtil videre og kan opsiges med et halvt års varsel, dog tidligst til ophør pr. 1. oktober 1968[1]).

I begrundelsen for denne aftale hedder det, at man må regne med, at et betydeligt kasseoverskud på statsfinanserne vil være nødvendigt også i de kommende år. Det må desuden antages, at det samlede efterspørgselspres vil være så stærkt, at en strammere finanspolitik ikke alene vil være tilstrækkelig til at opretholde økonomisk ligevægt, men at det tillige vil være nødvendigt at sikre, at bankernes kreditudvidelse holdes på et noget lavere niveau end i de senere år. Sidstnævnte punkt uddybes andetsteds i Nationalbankens årsberetning, hvor det hedder: »Der er næppe tvivl om, at den store udlånsstigning var en af forudsætningerne for, at den stigende efterspørgsel – hvis årsager lå andetsteds – kunne omsætte sig i et effektivt efterspørgselspres med deraf følgende betalingsbalanceunderskud«. Aftalen tilsigter ikke at standse den vækst i kreditgivningen, der er nødvendig for en fortsat økonomisk vækst, men kun at begrænse den til en efter den økonomiske udvikling afstemt stigningstakt.

LANDBRUGSSTØTTEN

Efter en række forhandlinger mellem regeringen og landbrugets organisationer blev der i marts opnået enighed om en videreførelse af land-

[1]) Aftalerne er optrykt i Nationalbankens årsberetning.

brugsstøtten for høstårene 1965–66 og 1966–67. Efter de fremlagte lovforslag videreføres hjemmemarkedsordningerne for flæsk, kød, æg og fjerkræ. Det samme gælder det årlige statstilskud til landbrugets dispositionsfond på 100 mill. kr., til nedsættelse af priserne på kunstgødning på 50 mill. kr. og til mejerirationalisering på 10 mill. kr. Derimod ændres efter landbrugsorganisationernes ønske udbetalingsgrundlaget for de hidtidige kontanttilskud efter kohold og ejendomsstørrelse på 150 mill. kr., således at dette beløb fremover vil blive udbetalt som tilskud (3 øre) pr. kg produceret mælk, og udbetalingen vil – i modsætning til tidligere – ske direkte til leverandørerne. Den samlede kontantstøtte fra staten vil således også fremover udgøre 310 mill. kr. årligt.

Den hidtidige brødkornsordning, hvorefter staten gennem opkøb garanterede visse mindstepriser på dansk brødkorn (hvede og rug), har betydet, at der gennem årene er blevet afleveret større mængder brødkorn, end hvad der har været nødvendigt til befolkningens brødforsyning, og statskassen har haft store tab ved salg af de overskydende mængder til foderkorn. Der har under forhandlingerne med landbrugets organisationer været enighed om, at den nugældende ordning er uhensigtsmæssig, men der har ikke kunnet opnås enighed om en ny ordning, hvorfor det hidtidige mindsteprissystem er foreslået forlænget uændret for det kommende høstår, dog med en forhøjelse af mindstepriserne. Ordningen har været suppleret med en indmalingspligt, der foreslås opretholdt også efter brødkornsordningens bortfald ved udgangen af høståret 1965–66. Statens tab ved salg af overskudslagre skønnes i indeværende høstår at ville andrage knap 60 mill. kr. For dansk produceret foderkorn opretholdes de fastsatte mindstepriser gennem opkrævning af udligningsafgifter på importeret korn. Afgifterne indgår i en fond, der yder kompensationsbetalinger til de kornforbrugende landbrug, dvs. mindre landbrug samt æg- og fjerkræproducenter. Ved helhedsløsningen indførtes et statstilskud til denne fond på 20 mill. kr. årligt. Samtidig med at basispriserne for dansk produceret foderkorn foreslås forhøjet, søges ved lovforslaget også statens tilskud forøget til 30 mill. kr. i høståret 1965–66 og 40 mill. kr. i høståret 1966–67.

Rapsordningen, i henhold til hvilken margarinefabrikkerne gennem de sidste år har udbetalt 7–8 mill. kr. årligt, videreføres for de kommende to høstår.

Som hidtil fritages landbruget for at svare grundskyld og grundstigningsskyld til staten (40 mill. kr.) og amtskommunal grundskyld (82 mill. kr.).

STATSFINANSERNE

Medens den økonomiske udvikling i Danmark i 1963 var præget af en – sammenlignet med de nærmest foregående år – langsom økonomisk vækst,

til dels som følge af en ret stram finanspolitik, ændredes billedet væsentligt i 1964, hvor en lempelse af finanspolitikken stimulerede en i forvejen stærkt ekspanderende økonomi. Produktionen steg kraftigt, og det spillede her en væsentlig rolle, at det var muligt gennem en reduktion af arbejdsløsheden at forøge beskæftigelsen betydeligt. Samtidig indtraf imidlertid en mærkbar forringelse af landets nettostilling over for udlandet, og for året som helhed viste betalingsbalancens løbende poster et underskud på ca. 1,3 mldr. kr., medens der i 1963 havde været et beskedent overskud.

Med en så høj udnyttelsesgrad af produktionsresourcerne, som den, der blev nået allerede i forsommeren 1964, og som siden er blevet fastholdt,

TABEL 1

Statsfinanserne 1964–65 og 1965–66

	1964–65	1965–66	
	skøn[1])	Finanslov-forslag	Finanslov
Told- og forbrugsafgifter	7.505	7.702	8.959
Personskatter	3.855	4.638	4.444
Selskabsskatter	600	700	778
Andre driftsindtægter	400	364	362
Merindtægt ved forventet ny afgiftslovgivning	–	–	650
I alt driftsindtægter	12.360	13.404	15.193
Sociale pensioner[2])	1.945	1.953	2.033
Landbrugsordninger	525	161	481
Statsvirksomheders underskud	60	131	−31
Øvrige civile driftsudgifter	5.500	6.021	6.068
Civile anlægsudgifter	1.270	1.719	1.659
Forsvar og civilforsvar	1.710	1.689	1.743
Reserver til:			
Pristalsregulering af lønninger og pensioner	–	200	365
Andre forhøjelser af lønninger og pensioner	125	–	835
ATP-bidrag for tjenestemænd	–	–	40
Bevillingsreserve til driftsbudgettet	–	200	80
Bevillingsreserve til anlægsbudgettet	–	60	60
I alt drifts- og anlægsudgifter	11.135	12.468	13.333
Overskud på drifts- og anlægsbudgettet	1.225	936	1.860
Bunden opsparing	180	−119	−119
Nye udlån, excl. genudlån	350	437	393
Andre kapitalposter, netto, excl. genudlån	25	−47	−99
Kasseoverskud, excl. genudlån	1.080	333	1.249
Genudlån til elværker af udenstående statslån	60	34	34
Kasseoverskud, incl. genudlån	1.020	299	1.215

1) cf. »Økonomisk Aarsoversigt«, udgivet af Det økonomiske Sekretariat pg. 37.
2) Heri medregnet folke- og invalidepensionsbidrag.

fulgte i sig selv en begrænsning af de reale muligheder for en yderligere produktionsforøgelse. Derimod fortsatte væksten i de monetære indkomster og dermed også i den samlede indenlandske efterspørgsel året igennem. Dette misforhold mellem de reale produktionsmuligheder og de forbrugs- og investeringsønsker, som den fortsatte indkomststigning ville motivere, gjorde det allerede ved finanslovsforslagets fremsættelse i efteråret 1964 klart, at en vis stramning i finanspolitikken ville blive nødvendig. Af flere grunde var det imidlertid ikke muligt på daværende tidspunkt at give denne politik en mere konkret udformning, og forslaget havde derfor en noget hypotetisk karakter. Sædvanligvis udarbejdes budgettet i løbet af sommermånederne forud for dets fremsættelse i folketinget, dvs. på et tidspunkt, hvor de regnskabsmæssige oplysninger om det løbende finansår må være ret mangelfulde. Alene af denne grund vil der normalt fremkomme en række ændringsforslag under finanslovsbehandlingen. Nok så væsentligt var det imidlertid, at hverken dyrtidsreguleringens omfang eller resultatet af overenskomstforhandlingerne på arbejdsmarkedet og forhandlingerne om en fortsættelse af landbrugsstøtten på dette tidspunkt endnu var kendt. Som følge heraf kom den vedtagne finanslov til at afvige en del fra det fremlagt forslag. Hovedtrækkene i de vedtagne ændringer skal kort omtales nedenfor.

Finanslovforslagets noget hypotetiske karakter måtte i første omgang også præge regeringens finanspolitik, om hvilken det i ministerens forelæggelsestale hed, at den stilede mod at tilvejebringe et kasseoverskud i 1965–66 af mindst samme størrelse som i 1964–65. Sidstnævnte blev i den Økonomiske Årsoversigt anslået til godt 1 mldr. kr., incl. genudlån af udenlandske statslån (cf. tabel 1), men vil efter de senest foreliggende oplysninger blive godt 1,1 mldr. kr. Da finanslovforslaget udviste et kasseoverskud på ca. 300 mill. kr., blev det umiddelbare »finansieringsbehov« ca. 900 mill. kr.

Som et resultat af forhandlingerne om tjenestemændenes lønefterslæb skønnedes statens udgifter i forhold til finanslovforslaget for 1965–66 at ville stige med ca. 500 mill. kr., hvortil kommer efterslæbsdækningen for det kontraktansatte personale på ca. 100 mill. kr. Tjenestemændenes indplacering under Arbejdsmarkedets Tillægspension skønnes at ville medføre udgifter til arbejdsgiverbidrag for staten på ca. 40 mill. kr. Merudgiften som følge af forårets overenskomstforhandlinger anslås til 185 mill. kr., og udgiften ved yderligere dyrtidsregulering af lønninger, sociale pensioner m. v. til ca. 165 mill. kr. Den samlede udgift til løn- og pristalsreguleringer i 1965–66 vil således blive knap 1 mldr. kr. større end forudsat i finanslovforslaget. Hertil kommer udgifterne ved landbrugstøttens fortsættelse, der opgøres til 310 mill. kr. Som kompensation for den i foråret gennemførte afgiftslovgivning (cf. nedenfor) ydes et særligt tillæg til folke-, inva-

lide- og enkepensionister, hvilket rent foreløbigt skønnes at ville medføre en udgiftsforøgelse i 1965–66 for staten på 50 mill. kr. Endelig vil den vedtagne forhøjelse af børnetilskuddene betyde, at nettoprovenuet af den personlige indkomstbeskatning falder med knap 165 mill. kr. Det samlede »finansieringsbehov« kan herefter opgøres til godt 2,4 mldr. kr.

Til dækning heraf gennemførtes allerede omkring årsskiftet en række tidsbegrænsede (til 1. juli 1965) afgiftsforhøjelser på stærke drikke og cigaretter, hvis provenu i indeværende finansår anslås til ca. 50 mill. kr. Med virkning fra 1. april gennemførtes yderligere en række afgiftsforhøjelser[1]) til et beløb af ca. 965 mill. kr., en forhøjelse af selskabsbeskatningen med ca. 128 mill. kr.[2]), af folke- og invalidepensionsbidraget med ca. 150 mill. kr. samt af statsbanernes og postvæsenets takster med ca. 127 mill. kr. (»buket I + II«). Som et led i samlede besparelser på knap 235 mill. kr. nedsattes på finansloven de civile driftsudgifter med godt 30 mill. kr., forsvarsudgifterne med knap 25 mill. kr., anlægsudgifterne med godt 140 mill. kr. – heraf alene 55 mill. kr. på vejarbejder – udlånene med godt 20 mill. kr., hovrtil kom forhøjelser af en række mindre gebyrer og afgifter på ca. 15 mill. kr. Endelig optoges på budgettet en samlet post »Merindtægt ved forventet ny afgiftslovgivning m. v.« med et beløb på 650 mill. kr. (cf. tabel 1). Denne post (buket III) er siden blevet specificeret således: udstedelse af et nyt præmieobligationslån: 100 mill. kr., indførelse af en omsætningsafgift på salg af brugte motorkøretøjer: 170 mill. kr., forhøjelse af afgiften på lotterispil, tipning m. v.: 4 mill. kr., på parfumer og toiletmidler: 24 mill. kr. samt en forhøjelse af toldsatsen på importerede motorkøretøjer fra lande uden for EFTA fra 12 til 15 pct.: 18 mill. kr. De anførte provenubeløb for disse afgifter gælder for et fuldt finansår. Lovforslagene er endnu ikke vedtaget[3]), men i sin forelæggelsestale skønnede finansministeren, at afgifterne – såfremt de kunne træde i kraft i løbet af relativ kort tid – ville indbringe ca. 150 mill. kr. i 1965–66. Det resterende beløb – ca. 400 mill. kr. – forventes tilvejebragt gennem indførelse af en merværdiafgift på 10 pct. fra 1. januar 1966. Tilsammen vil den ovenfor nævnte afgiftsforhøjelser m. v. i 1965–66 således indbringe godt 2,3 mldr. kr. Forskellen mellem dette beløb og det tidligere nævnte »finansieringsbehov« på 2,4 mldr. dækkes over en række mindre korrektioner til de på finanslovforslaget opførte beløb.

[1]) Stempelafgifter: 115 mill. kr., spiritus, vin, øl: 50 mill. kr., tobaksvarer: 126 mill. kr., mineralvand: 18 mill. kr., glødelamper, sikringer: 18 mill. kr., vægtafgift af motorkøretøjer: 118 mill. kr., omsætningsafgift af motorkøretøjer: 90 mill. kr., forhøjelse af engros-omsen fra 9 til 12,5 pct.: 430 mill. kr.

[2]) Den samlede skattestigning andrager 150 mill. kr., hvoraf ca. 128 mill. kr. tilfalder staten, resten kommunerne.

[3]) Under folketingets behandling af forslagene blev den foreslåede forhøjelse af biltolden stillet i bero indtil videre, og forhøjelsen af lotteriafgiften udgik, medens de øvrige forslag ventes vedtaget i en ændret form.

En samlet vurdering af den hermed etablerede finanspolitik for finansåret 1965–66 er af flere grunde vanskelig. Statens køb af varer og tjenester og dens direkte indkomstoverførsler til private vil umiddelbart forøge de samlede indkomster og dermed den indenlandske efterspørgsel. Omvendt vil beskatningen gennem en reduktion af de disponible realindkomster virke efterspørgselsbegrænsende. Vanskeligere er det at afgøre, i hvilket omfang statens refusionsbetalinger – af hvilke hovedparten sker til kommuner og sociale kasser – påvirker den samlede efterspørgsel. For en så betydelig budgetpost som de sociale pensioner, hvor såvel den samlede statsrefusion som den andel heraf, der udbetales som forskud, er meget høj, er sammenhængen mellem statens udbetalinger og modtagernes disponible indkomster formentlig ganske snæver. Anderledes stiller det sig i de tilfælde, hvor der er tale om godtgørelser for udgifter, afholdt på et tidligere tidspunk, f. eks. statens refusion af kommunernes vejudgifter, der udbetales i det efterfølgende finansår. En tilsvarende problemstilling genfindes på statens kapitalbudget, hvor en væsentlig del af udlånene utvivlsomt ydes på sådanne vilkår, at de må sidestilles med de indkomstoverførsler, der afholdes på driftsbudgettet, medens andre i hovedsagen må betragtes som en efterfølgende lempelse i finansieringsvilkårene for investeringsudgifter, der allerede er afholdt. Udgifter af sidstnævnte type kan ikke siges at udgøre en del af den løbende efterspørgsel, men påvirker kun denne indirekte via den likviditetsforbedring hos modtagerne, som de giver anledning til.

Da statens indtægter således stort set er efterspørgselsformindskende, og statens udgifter – i hvert fald for størstepartens vedkommende – efterspørgselsforøgende, anvendes ofte i den løbende debat forskellen mellem dem – kasseoverskuddet – som et mål for statsbudgettets efterspørgselsvirkning. Af de allerede omtalte grunde er dette mål langt fra nøjagtigt. Hertil kommer, at det i relation til den samlede efterspørgsel ikke er uden betydning, hvorledes budgetsaldoen er opstået. Et overskud, tilvejebragt ved en forhøjelse af forbrugsbeskatningen, vil således påvirke efterspørgselen anderledes end en forhøjelse af den progressive del af indkomstbeskatningen; et overskud, opstået gennem en forhøjelse af skattesatserne, er udtryk for en stærkere efterspørgselsbegrænsning end en af en kraftig forbrugsudvidelse afledet stigning i statens provenu af den indirekte beskatning. Noget summarisk kan man sige, at en stigning af sidstnævnte type er udtryk for, at det netop ikke gennem finanspolitikken er lykkedes at begrænse efterspørgselen. Heller ikke statens udgifter er i deres efterspørgselsvirkning af ganske samme karakter. Medens forbrugsudvidelsen hos de personer, der netto modtager indkomstoverførsler fra staten, ofte nogenlunde vil modsvares af forbrugsnedgangen hos de personer, der er netto-skattebetalere, er en tilsvarende overensstemmelse ikke til stede, hvor staten forøger sit reale køb af varer og arbejdskraft. Inddrages herved ledige resourcer i pro-

duktionen, vil den samlede efterspørgsel og produktionsværdi umiddelbart forøges med samme beløb som statens udgifter, hvortil kommer en virkning af en eventuel ændret indkomstfordeling. Er resourcerne i forvejen fuldt udnyttede, vil en reel produktionsudvidelse ikke kunne finde sted, og statens øgede efterspørgsel efter varer og arbejdskraft vil vise sig som øget pres på den indenlandske produktionskapacitet, øget import af varer og tjenester fra udlandet og en tendens til forringet betalingsbalance. Betydningen af denne forskel mellem statens vare- og tjenestekøb på den ene side og dens indkomstoverførsler på den anden – herhjemme navnlig fremhævet af professor Gelting – ligger deri, at en forøgelse af statens udgifter efter omstændighederne vil kunne virke efterspørgselsforøgende, selv om de modsvares af en samtidig forhøjelse af beskatningen. I nedenstående tabel er anført et ganske summarisk sammendrag af de budgetposter, som efter deres karakter må antages at påvirke den samlede efterspørgsel nogenlunde direkte.

TABEL 2

Sammendrag af statsbudgettet 1962–63 til 1965–66

	1962–63	1963–64	1964–65 skøn	1965–66 finanslov
Driftsindtægter	9.830	10.960	12.360	15.095
Bunden opsparing	–	360	180	—120
Ialt indtægter	9.830	11.320	12.540	14.975
Drifts- og anlægsudgifter, excl. automatisk vejrefusion	8.840	9.730	10.900	12.925
Nye udlån, excl. genudlån og boligstøttelån	220	285	340	385
I alt udgifter	9.060	10.015	11.240	13.310
Budgetsaldo	770	1.305	1.300	1.665

Blandt driftsindtægterne er medtaget den bundne opsparing, der i sine umiddelbare virkninger næppe adskiller sig meget fra indkomstbeskatningen. Omvendt er der set bort fra det foreslåede præmieobligationslån under »buket III«. For så vidt angår drifts- og anlægsudgifterne er samtlige poster, incl. refusionsbetalingerne, medregnet, dog med undtagelse af statens refusion af kommunernes vejudgifter. Endelig er på udgiftssiden medtaget statens udlån, bortset fra genudlån af udenlandske statslån og boligstøttelån – to hovedtyper af udlån, hvis udbetaling ikke sker i takt med de investeringsarbejder, der finansieres. Der er ikke i øvrigt foretaget nogen detailleret gennemgang af de enkelte poster på budgettet.

Det fremgår af tabellen, at de her opsummerede udgifter fra 1964–65 til 1965–66 vil stige med næsten 2,1 mldr. kr., medens indtægterne vil blive forøget med godt 2,4 mldr. kr., således at budgetoverskuddet stiger med ca.

365 mill. kr. Som ovenfor omtalt er en betydelig del af udgiftsstigningen – knap 1 mldr. kr. – udtryk for løn- og pensionsforhøjelser, som, når hensyn tages til den efterspørgselsbegrænsende virkning af deres finansiering, næppe vil udgøre noget større nettotilskud til den indenlandske efterspørgsel. Derimod vil den resterende del af udgiftsstigningen – også netto for sin egen finansiering – formentlig virke efterspørgselsforøgende, dog ikke med sit fulde beløb, idet denne del af udgifterne som nævnt omfatter visse refusionsbetalinger, der ikke står i direkte forbindelse med udviklingen i det løbende forbrug og de løbende investeringer. Over for denne efterspørgselstilvækst står en stigning i budgetoverskuddet af en væsentlig ringere størrelsesorden. Med forbehold for den meget grove betragtning, der her er anlagt, skulle resultatet blive, at finanspolitikken også for det kommende år vil virke efterspørgselsstimulerende. Fuld gyldighed har dette synspunkt dog kun, hvis finansåret i økonomisk henseende med rimelighed kan betragtes som en enhed, hvilket atter må indebære, at statsbudgettets aktivitetsvirkning er nogenlunde jævnt fordelt over året – og dette vil klart nok ikke være tilfældet. Medens nemlig den væsentligste del af udgiftsstigningen vil gøre sig gældende allerede fra finansårets begyndelse, vil store dele af indtægtsstigningen først få virkning i finansårets sidste del, navnlig i det sidste kvartal, hvor merværdiafgiften under »buket III« forudsættes at træde i kraft.

Også den likviditetsbegrænsende virkning af budgettet – for hvilken kasseoverskuddet er det egentlige mål – vil være størst i 2. halvdel af finansåret. Dette er ikke blot en følge af de oven for omtalte forhold, men også af det sæsonmønster, der med de gældende afregningsterminer allerede gælder for statens indbetalinger og udbetalinger. Medens afregningen til toldvæsenet af forbrugsafgiftsprovenuet sker løbende, indbetales selskabsskatterne med deres fulde beløb i november-december, ligesom også kommunernes kvartalsvise afregning af indkomstskatteprovenuet til staten normalt vil være lidt større efter overgangen til det nye skatteår pr. 1. juli. Som følge heraf vil de samlede indbetalinger være noget større i 2. end i 1. finanshalvår. Omvendt vil udbetalingerne snarest være størst i 1. halvdel af finansåret, blandet andet på grund af udbetalingen af den automatiske vejrefusion til kommunerne og af landbrugsstøtten.

Som følge heraf vil kasseoverskuddet normalt være væsentligt større i 2. end i 1. finanshalvår, og dette sæsonmønster vil i 1965–66 blive forstærket på grund af tidspunkterne for de nu vedtagne udgifts- og indtægtsloves ikrafttræden.

31–5–1965
H. K.

POLITISK KRONIK

UDLANDET

Januar 1965

1. – Ved valgene 30/12 1964 til Nigerias føderale parlament – de første siden uafhængigheden i 1960 – har premierminister Sir Abubakar Tafawa Balewas Nigerian National Alliance (NNA) opnået 198 af i alt 312 mandater; men United Progressive Grand Alliance (UPGA) boykottede valgene. – 7. danner Sir Abubakar ny regering, hvis 17 medlemmer med undtagelse af 4 tilhører NNA.

Overenskomsten af 13/8 1964 mellem Den forenede arabiske Republik, Syrien, Irak, Jordan og Kuwait om dannelsen af et fælles arabisk marked træder i kraft.

Den islandske politiker Olafur Thors, statminister i fem regeringer, er afgået ved døden nytårsaften, knap 73 år gammel.

2. – Ved præsidentvalget i Pakistan genvælges Mohammed Ayub Khan for en 5 års periode fra marts 1965. Af 80.000 valgmænd stemmer knap 50.000 på Ayub Khan, medens den samlede oppositions kandidat, frk. Fatima Jinnah, opnår ca. 28.500 stemmer. – 5. Efter blodige optøjer indføres udgangsforbud i Karachi.

Den syriske regering nationaliserer 107 industriforetagender med den begrundelse, at de hidtidige ejere har forsøgt ulovligt at overføre kapital til udlandet.

5. – En talsmand for det amerikanske udenrigsministerium benægter, at der skulle være sket en ændring i USAs Tysklandspolitik.

Sovjetregeringen meddeler, at den øverste Sovjets præsidium 28/9 1964 har truffet en beslutning, som rehabiliterer volgatyskerne, der 1941 blev fordrevet på grundlag af beskyldninger for samarbejde med fjenden.

Ministerpræsident Levi Eshkol udtaler sig i det tyske fjernsyn for oprettelse af diplomatiske forbindelser mellem Israel og den vesttyske forbundsrepublik.

6. – Ved en omdannelse af den græske regering under Georgis Papandreou udnævnes fire nye ministre, der tilhører centrumunionens venstre fløj.

Præsident Sallal, Jemen, modtager ministerpræsident Mahmoud Jaifis afskedsbegæring, og den hidtidige vicepræsident Hasan al-Amri danner ny regering med Abdul Kawy Hamin som udenrigsminister og Jaifi som økonomi- og finansminister. – 9. oprettes et nationalt forsvarsråd.

7. – Premierminister Harold Wilson giver i en tale til Commonwealthpressen udtryk for Storbritanniens vilje til med alle til rådighed stående kræfter at bidrage til forsvaret af Malaysia og nævner, at de britiske styrker til hjælp for Malaysia for tiden tæller 50.000 mand. – 8. Sydkorea har besluttet at sende 2000 soldater til Sydvietnam for at løse pioner- og transportopgaver.

Præsident Sukarno erklærer, at hans beslutning om at lade Indonesien udtræde af FN, fordi Malaysia er blevet medlem af sikkerhedsrådet, er uigenkaldelig. – 19. Præsident Tito, Jugoslavien, præsident Nasser, Den forenede arabiske Republik, og premierminister fru Sirimavo Bandaranaike, Ceylon, opfordrer præsident Sukarno til endnu en gang at overveje sin beslutning. – 21. Indonesiens delegerede ved

FN overrækker generalsekretær U Thant en skrivelse fra udenrigsminister Subandrio om Indonesiens udtræden af FN og FNs særlige organisationer.

9. – Kong Mwambutse IV af Burundi afskediger regeringen under Albin Nyamoya, og tidl. ministerpræsident Pierre Ngendundumwe danner på ny regering, men afgår 15/1 ved døden efter et attentat. – 25. Lederen af partiet for enhed og national fremskridt Joseph Bamina udnævnes til ministerpræsident. – 29. Burundi afbryder forbindelsen med den kinesiske folkerepublik og udviser den kinesiske ambassadør.

9.–12. – På en konference af de arabiske staters regeringschefer i Cairo er hovedemnet striden med Israel om udnyttelsen af Jordanflodens vand. I et kommuniqué hedder det, at man er besluttet på i fællesskab at vende sig mod enhver udenlandsk magt, der forsøger at knytte nye forbindelser med Israel og støtte Israels aggressive planer (se 5/1).

12. – Congos ministerpræsident Moise Tshombe vender sig mod et forslag af fhv. ministerpræsident Cyrille Adoula om indsættelse af tropper fra stater, tilhørende Organisationen for afrikansk enhed. Tshombe erklærer, at ingen congoleser ville finde sig i en international organisations, heller ikke en afrikansk organisations, protektorat.

14. – Den irske Republiks ministerpræsident Sean Lemass mødes i Belfast med Nordirlands premierminister Terence O'Neill. I et fælles kommuniqué meddeles, at der var enighed om at undersøge mulighederne for rådslagning og samarbejde. Det tilføjes, at konstitutionelle og politiske spørgsmål ikke blev berørt.

18. – I noter til de tre vestmagter og Vesttyskland advarer Sovjetunionen mod påståede planer om et atomminebælte langs Vesttysklands grænse til Østtyskland og Tjekoslovakiet. – 20. Forbundsforsvarsminister Kai-Uwe von Hassel benægter i forbundsdagen, at sådanne planer eksisterer.

21. – Ved et suppleringsvalg til underhuset erobrer de konservative Leyronkredsen fra arbejderpartiet. Suppleringsvalget er forårsaget af, at kredsens hidtidige repræsentant Reg. W. Sorensen har ladet sig udnævne til peer for livstid for at skaffe udenrigsminister P. Gordon Walker, der faldt i Smethwick ved de almindelige valg i oktober 1964, sæde i underhuset. Gordon Walker opnår imidlertid kun 16.339 stemmer mod den konservative kandidats 16.544 stemmer. De konservative får 42,9 (okt. 1964 33.5) pct. af stemmerne, arbejderpartiet 42.4 (50.3) pct. og de liberale 13.9 (16.2) pct. Ved det samtidige suppleringsvalg i Nuneaton bevarer minister for teknologi Frank Cousins kredsen for arbejderpartiet, men med reduceret flertal. Arbejderpartiet får 48.9 (52.8), de konservative 34.9 (29.1) og de liberale 16.2 (18.1) pct. af stemmerne. – 22. Udenrigsminister P. Gordon Walker indgiver sin afskedsbegæring. Til ny udenrigsminister udnævnes undervisningsminister Michael Stewart og til ny undervisningsminister Anthony Crosland. – 31. Den konservative politiker R. A. Butler, kandidat til premierministerposten i 1957 og 1963, udnævnes til Master of Trinity College, Cambridge, og peer (baron) for livstid.

23. – Irans premierminister Hassan Ali Mansur er genstand for et attentat og afgår ved døden 26/1. – 27. Til ny premierminister udnævnes Amir Abbas Hoveida, der fortsætter i sin hidtidige stilling som finansminister. Chefen for sikkerhedstjenesten, general Hassan Pakravan, bliver informationsminister, og den afdøde premierministers broder Javad Mansur udnævnes til minister uden portefølje.

24. – Sir Winston Churchill afgår ved døden 90 år gammel.

27. – I Syd Vietnam afsætter hæren under general Nguyen Khanh ministerpræsident Tran Van Huong (se 26/10 1964).

Nguyen Xuan Oanh bliver fungerende ministerpræsident.

28. – Præsident Johnson udnævner Nicholas B. Katzenback til justitsminister (attorney general) (se 3/9 1964).

30. – Den tidligere viceministerpræsident og medlem af præsidiet for det russiske kommunistiske partis centralkomité Frol Koslov afgår ved døden.

Februar 1965

3. – I Congo dannes et nyt parti, Confederation of Congolese Associations (Conaco) med ministerpræsident Tshombe som formand. En talsmand for partiet udtaler, at Conaco vil opstille kandidater i alle provinser ved valget, der begynder 18/3. Hidtil har Tshombe været leder af Conakat, et rent katangesisk parti.

4. – Præsident de Gaulle går på en pressekonference ind for, at guldvekselfoden afløses af en guldfod, og bemærker, at Vesteuropas totale guldbeholdning ville overstige USA's, hvis de vesteuropæiske lande ombyttede deres dollarbeholdninger med guld. FN har under pres af begivenhederne overskredet sine beføjelser m. h. t. magtanvendelse, og han foreslår, at en konference i Genève af Frankrig, USA, Storbritannien, Sovjetunionen og Kina (Peking) skal forsøge at komme til enighed om at vende tilbage til udgangspunktet. Om Tysklandsspørgsmålet udtaler de Gaulle, at en stor del af verdensopinionen har vænnet sig til den nuværende tilstand. En forening af Tyskland forudsætter først og fremmest, at der indtræder en mildnelse af den totalitære tvang i Østeuropa, og at forbundsrepublikken anerkender nødvendigheden af en regulering af de tyske grænser og den tyske bevæbning. – 5. En talsmand for det amerikanske udenrigsministerium erklærer, at USA anser en fredelig genforening af Tyskland som et hovedformål for sin politik. – 6. Fra autoritativ fransk side erklæres, at intet i de Gaulles udtalelser kan fortolkes som stridende mod den opfattelse, at de fire stormagter har ansvaret for Tysklands genforening. – 10. Forbundskansler Erhard gør i forbundsdagen rede for sine samtaler med de Gaulle i Rambouillet 18.–20./1 og siger, at efter de Gaulles mening var der i øjeblikket ingen reel chance for en genforening af Tyskland, men at man om 20, 30 eller 40 år kunne tale med Østeuropas folk om genforeningen. – Formanden for CDU, Konrad Adenauer, udtaler til New York Times sin beklagelse af, at USA viser Sydøstasien større interesse end Europa, og siger, at der mellem USA og USSR består en stiltiende overenskomst om at opretholde den nuværende status i Europa. Denne påstand dementeres af det amerikanske udenrigsministerium. – 15. Den østtyske leder Walter Ulbricht priser de Gaulles realistiske vurdering.

5. – Laos ministerpræsident Souvanna Phouma erklærer, at viceministerpræsident Phoumi Nosavan efter et mislykket kupforsøg er flygtet til Thailand og afskediget fra sit embede. – 26. Souvanna Phouma foreslår i et telegram til lederen af Pathet Lao, Souphanouvong, at fjendtlighederne indstilles, og at der optages forhandlinger mellem de tre laotiske partier. Forslaget tilstilles samtidig medlemmerne af den internationale kontrolkommission.

6. – Under et ophold i Belgien underskriver Congos ministerpræsident Moise Tshombe og udenrigsminister Paul-Henri Spaak en aftale, der regulerer de finansielle forhold mellem de to lande; først og fremmest overdrages alle den belgiske stats interesser til private foretagender i Congo.

7. – Det hvide Hus meddeler, at amerikanske og sydvietnamesiske flyvemaskiner har bombarderet militære mål i Nord Vietnam som gengældelse for Viet Congs angreb på flyvepladser og militære anlæg i Syd Vietnam. Dagen efter rettes nyt luftangreb mod militære mål i Nord Vietnam. – Adlai Stevenson underretter formanden for FNs sikkerhedsråd om modforanstaltningerne mod Viet Congs forstærkede aktivitet og erklærer, at USA anklager Nord Vietnam for krænkelse af Genèveoverenskomsten om Indokina ved at understøtte Viet Cong. – 8. Udenrigsminister Michael Stewart erklærer i underhuset, at Storbritannien billiger de amerikanske gengældelsesangreb og får tilslutning fra oppositionens fører, Sir Alec Douglas-Home. – Sovjetunionen fordømmer luftangrebene og erklærer, at den sammen med sine allierede og venner vil træffe yderligere foranstaltninger til beskyttelse af Nord Vietnam. – 9. Nord Vietnam protesterer i noter til Storbritannien og Sovjetunionen mod luftangrebene og anmoder deltagerlandene i Genèvekonferencen om Indokina om energiske foranstaltninger til genoprettelse af freden. – Pekingregeringen erklærer, at alle socialistiske lande har en ubetinget international forpligtelse til at bistå Nord Vietnam med handling. – 10. Sovjetunionen meddeler formanden for sikkerhedsrådet, at den sammen med sine allierede er nødsaget til at træffe nye foranstaltninger til sikring af Nord Vietnams sikkerhed. – Informationsminister Peyrefitte udtaler, at de seneste begivenheder i Indokina bekræfter Frankrigs holdning: Sydøstasiens problem kan ikke løses ved våbenmagt. – 11. Amerikanske og sydvietnamesiske flyvemaskiner angriber store militære uddannelseslejre i Nord Vietnam med den begrundelse, at den stadig tiltagende Viet Cong virksomhed har kostet et stort antal amerikanske soldater livet. – 18. Pekingregeringens udenrigsminister Chen Yi udtaler om muligheden for en forhandlingsfred i Vietnam, at der i intet tilfælde kan blive tale om, at Viet Cong først indstiller fjendtlighederne; en forhandlingsfred i Vietnam er umulig, så længe amerikanske styrker er stationeret dér. – 24. Efter en samtale mellem præsident de Gaulle og den russiske ambassadør Vinogradof meddeler den franske regering, at den principielt er enig i det russiske forslag om genoprettelse af freden i Sydøstasien gennem en international konference. – 25. Forsvarsminister Robert McNamara meddeler, at amerikanske flyvemaskiner efter anmodning af den sydvietnamesiske regering nu også er sat ind mod Viet Cong-koncentrationer i Syd Vietnam. – 27. Det amerikanske udenrigsministerium offentliggør en hvidbog, der skal dokumentere, at Syd Vietnam er offer for en nordvietnamesisk aggression.

Præsidenten for Uruguays nationale regeringsråd Luis Giannattasio afgår ved døden. Han efterfølges 20/2 af Washington Beltrán.

9. – Premierministrene O'Neill, Nordirland, og Sean Lemass, Den irske republik, mødes for anden gang i løbet af en måned, denne gang i Dublin (se 14/1). Det meddeles, at der i fremtiden skal afholdes regelmæssige rådslagninger om forstærket økonomisk samarbejde.

12. – Forbundskansler Erhard meddeler, at forbundsrepublikken vil tage sine politiske og økonomiske forbindelser med Den forenede arabiske Republik under overvejelse, hvis den østtyske leder Walter Ulbrichts besøg i Cairo virkelig finder sted, og at forbundsregeringen har besluttet ikke mere at eksportere våben til spændingsfyldte områder. Fra vesttysk regeringsside erklæres videre, at regeringen ikke over for tredjeland har indgået forpligtelser med hensyn til forholdet til Israel. Forbundsregeringens beslutninger er væsentligt bestemt af kravet om alene at repræsentere det tyske folk. Man bestræber sig for i forståelse med Israel at afvikle de lovede våbenleverancer. – 15. Den vesttyske regering meddeler, at den økonomiske hjælp til F.A.R. vil blive standset, hvis Ulbrichts besøg i Cairo gennemføres. – Ministerpræsident Levi Eshkol giver udtryk for sin be-

styrtelse over, at Vesttyskland vil standse våbenleverancerne, og advarer Vesttyskland imod at give efter for præsident Nassers afpresningsforsøg. Israel kræver opfyldelse af kontraktlige forpligtelser og afviser den finansielle godtgørelse, der er stillet i udsigt. – 17. Forbundskansler Erhard erklærer, at forbundsrepublikken ved at standse våbenleverancerne til Israel har forsøgt at tage hensyn til den arabiske verdens bekymringer, men med indbydelsen til Ulbricht synes F.A.R. at have sat sig ud over det tyske folks livsspørgsmål. Foruden standsningen af den økonomiske hjælp forbeholder regeringen sig politiske skridt over for F.A.R. Formanden for den socialdemokratiske fraktion i forbundsdagen, Fritz Erler, retter en skarp kritik mod regeringens politik i Det nære Østen og spørger, hvorfor det ikke skulle være tilladt Tyskland at opretholde forbindelser med Israel som andre stater. – 22. Stedfortræderne for statsoverhovederne i Den arabiske Liga udsender efter et møde i Cairo en erklæring om, at enhver uvenlig handling fra forbundsregeringens side i forbindelse med F.A.R.'s holdning i spørgsmålet om våbenleverancerne til Israel vil udløse en fælles arabisk aktion. Militær, finansiel eller økonomisk hjælp til Israel vil blive betragtet som en trussel mod alle arabiske lande. – 24. Walter Ulbricht priser i et interview i Cairobladet Al Ahram F.A.R.'s bestræbelser for som blokfri stat at pleje normale forbindelser med begge de tyske stater; DDR kræver ikke, at F.A.R. afbryder sine forbindelser med forbundsrepublikken eller blot svækker dem.

Statssekretær i det amerikanske udenrigsministerium W. Averell Harriman afløses af Thomas C. Mann. Harriman vil stå til præsidentens rådighed som særlig ambassadør.

13. – Stats- og partiledelserne i Sovjetunionen og Den kinesiske Folkerepublik udveksler hilsener i anledning af 15-års dagen for afslutningen af den russisk-kinesiske venskabs- og bistandspagt.

Jordans ministerpræsident Bahjat al-Talhouni træder tilbage af helbredsgrunde, og Wasfi el Tall danner ny regering med Hazem Nusseibah som udenrigsminister.

Den tyrkiske regering under Ismet Inönü, det republikanske parti, demissionerer efter et nederlag under budgetdebatten. – 20. Suat Hayri Ürgüplü, der står uden for partierne, danner koalitionsregering af de 4 partier, der styrtede Inönü. Af kabinettets 23 medlemmer står 2, nemlig foruden ministerpræsidenten udenrigsminister Hasan Isik, uden for partierne, 9 tilhører retfærdighedspartiet, 4 partiet Det nye Tyrkiet, 4 det republikanske bondeparti og 4 nationalpartiet.

15. – I Syd Vietnam danner efter opfordring af de væbnede styrkers råd Phan Huy Quat regering med Tran Van Do som udenrigsminister. – 19. Et militærkup i Saigon mislykkes. – 21. De væbnede styrkers råd beslutter at udnævne general Tran Van Minh til øverstkommanderende efter general Nguyen Khanh, der udnævnes til rejsende ambassadør.

16. – Ved parlamentvalget i Honduras opnår det nationale parti 35 og det liberale parti 29 mandater. Det nationale parti støtter den herskende militærjunta, hvis chef, oberst Osvaldo Lopez Arellano, er partiets kandidat ved det næste præsidentvalg.

17. – Sovjetunionen betegner i en note til den norske regering oprettelsen af en telemetrisk station på Spitzbergen (Svalbard) som en krænkelse af Spitzbergenoverenskomsten af 1920, idet stationen kan benyttes til militære formål.

17.–20. Forhandlinger mellem den napanske og den sydkoreanske udenrigsminister afsluttes med paraferingen af en overenskomst om oprettelse af diplomatiske forbindelser og Japans anerkendelse af Sydkoreas regering som Koreas eneste retmæssige regering.

18. – Gambia bliver uafhængig efter i 300 år at have været under britisk herredømme. Premierminister David Jawara erklærer, at

Cambia vil forblive i Commonwealth. Der sluttes aftale med Senegal om samarbejde på det udenrigs- og forsvarspolitiske og på det økonomiske område.

19. – Tanzanias statsminister meddeler, at Den tyske demokratiske Republiks ambassade på Zanzibar vil miste sin status, og at der vil blive oprettet et generalkonsulat, hvormed ikke er forbundet diplomatisk anerkendelse. – 26. Forbundsregeringen har p. gr. a. Tanzanias tilladelse til, at DDR opretter et generalkonsulat, besluttet at standse den militære udrustnings- og uddannelseshjælp til Tanzania.

20. – Den amerikanske månesonde Ranger VIII rammer månen og tager forinden 7000 fotografier af månens overflade.

22. – Den britiske regering meddeler, at ekstratolden (se 26/10 1964) fra 27/4 vil blive nedsat fra 15 til 10 pct.

23. – Sudans premierminister Ser al-Khatim Khalifa danner ny koalitionsregering, hvor højregrupperne – det nationale unionsparti, Ummapartiet, det muhammedanske broderskab og repræsentanter for Syd-Sudan – er i majoritet. Det folkedemokratiske og det kommunistiske parti har afslået tilbud om at deltage i den nye regering.

28. – Østrigs præsident siden maj 1957, Adolf Schärf, afgår ved døden, 74 år gammel. I henhold til forfatningen overtager kansleren, Josef Klaus, præsidentembedet, indtil en ny præsident er valgt.

Marts 1965

1. – Ved valget til lovgivende forsamling i Bechuanaland vinder Seretse Khama's demokratiske parti, der går ind for et godt naboforhold til Sydafrika, 28 af i alt 31 mandater. De resterende 3 tilfalder Philip Matante's folkeparti, der er et panafrikansk parti. – 3. bliver Seretse Khama Bechuanalands første premierminister.

Ved valget til nationalforsamling i Britisk Honduras besætter premierminister George Price's forenede folkeparti i alt 18 pladser; 2 pladser tilfalder det nationale uafhængighedsparti.

2. – Den østtyske leder Walter Ulbricht afslutter et 14 dages venskabsbesøg i Den forenede arabiske Republik. Præsident Nasser modtager indbydelse til et genbesøg i DDR. – 4. Præsident Nasser bebuder i et interview i Süddeutche Zeitung, at FAR vil opretteet generalkonsulat i Østberlin; hermed er dog ikke tilsigtet anerkendelse af DDR. – 7. Den tyske forbundsregering erklærer, at med Ulbrichts indbydelse til FAR og den modtagelse, han har fået, er forholdet til FAR blevet stærkt belastet. Forbundsregeringen vil ikke indgå yderligere aftaler om økonomisk hjælp til FAR og tilstræber oprettelse af diplomatisk forbindelse med Israel. Forbundsrepublikken vil ikke mere levere våben til spændingsfyldte områder. – I de flg. dage hjemkalder FAR, Irak, Jemen, Sudan, Syrien, Saudi Arabien, Jordan, Algeriet og Libanon deres ambassadører i Bonn. – 10. Præsident Nasser truer med at afbryde de diplomatiske forbindelser med den tyske forbundsrepublik, hvis Bonn fortsætter sine trusler mod FAR; hvis Bonn anerkender Israel, vil FAR sætte tysk ejendom under tvangsforvaltning og tage de tyske skoler i besiddelse. – 11. Under et besøg i Libanon advarer præsident Bourguiba, Tunesien, mod afbrydelse af de diplomatiske forbindelser med Vesttyskland. – 14.–15. Den arabiske Ligas udenrigsministre beslutter på et møde i Cairo at afbryde de diplomatiske forbindelser med Bonn, dersom Vesttyskland og Israel udveksler ambassadører. Tunis, Marokko og Libyen vægrer sig ved at tiltræde beslutningen. – 16. Israels parlament vedtager med 66 stemmer mod 29 et regerings-

forslag om at antage den tyske forbundsregerings tilbud om oprettelse af diplomatiske forbindelser mellem de to lande. – Den vesttyske ambassade i Baghdad stormes og sættes i brand. Der demonstreres også mod den tunesiske regerings holdning. 17/3 nedbrænder demonstranter i Tais i Jemen den derværende tyske ambassadebygning.

2. – Amerikanske og sydvietnamesiske flyvemaskiner angriber bl. a. en flådebase i Nord Vietnam. – 3. Informationsminister Peyrefitte meddeler, at den franske regering kan godkende det russiske forslag om i fællesskab at arbejde for en konference om en fredelig løsning af krisen i Vietnam. – 4. Såvel Peking som Moskva fordømmer de nye amerikanske angreb. – I demonstrationer mod den amerikanske ambassade i Moskva deltager bl. a. kinesiske studenter. Peking protesterer mod det russiske politis brutalitet over for demonstranterne, men Moskva afviser protesten som ubegrundet. – 8. USA og Syd Vietnam giver meddelelse om afsendelse af 3500 amerikanske mairneinfanterister til Vietnam for at forstærke flyvepladsforsvaret og frigøre sydvietnamesiske tropper til offensive opgaver mod Viet Cong. – 12. Peking betegner landingen af amerikansk marineinfanteri som et nyt skridt i retning af krigsudvidelse. – 14.–15. Amerikanske og sydvietnamesiske flyvemaskiner angriber den nordvietnamesiske flådebase på Tigerøen og ammunitionslagre i Nord Vietnam. – 19. og flg. dage bombarderes på ny militære mål i Nord Vietnam. – 24. Udenrigsminister Dean Rusk erklærer i anledning af meddelelser om, at amerikanerne anvender kampgasser i Vietnam, at det drejer sig om gasser som tåregas, der i hele verden anvendes af politiet ved opretholdelse af ro og orden. Om anvendelse af giftgas i strid med folkeretten er og vil der ikke blive tale. – 26. Sovjetunionen protesterer i en note til USA mod den folkeretsstridige anvendelse af giftgas. Den amerikanske ambassadør Foy Kohler nægter at modtage noten, da den indeholder fuldstændig falske påstande. – 30. Viet Cong forøver bombeattentat mod den amerikanske ambassade i Saigon. Flere mennesker dræbes og mange såres.

5. – Ved en rekonstruktion af den italienske regering, nødvendiggjort ved udenrigsminister Giuseppe Saragats valg til Italiens præsident (se 6/12 1964), bliver Amintore Fanfani, kristelig demokrat, udenrigsminister, medens handels- og industriministeriet tilfalder en socialdemokrat.

7. – Ved valget i Chile besætter præsident Eduardo Frei's kristelig-demokratisk parti 80 af de 147 mandater i repræsentanternes hus mod hidtil 28. Det radikale parti får 20 (39) mandater, det kommunistiske parti 18 (16), det socialistiske parti 15 (12), det liberale parti 8 (28), det konservative parti 3 (17), det nationaldemokratiske parti 4 (8). Socialister og kommunister danner ved valget en folkefront. Samtidig vælges 21 senatorer. Heraf får de kristelige demokrater 12 og afløser dermed de radikale som det største parti også i senatet.

10. – Indien protesterer i note til Pekingregeringen mod det pakistansk-kinesiske kommuniqué af 7/3 (under præsident Ayub Khans besøg i Peking) om en grænseaftale mellem Kina og Pakistan, idet de to lande er skilt fra hinanden ved den indiske stat Jammu og Kashmir, som Pakistan retsstridigt har sat sig i besiddelse af. – 26. Under et besøg af udenrigsminister Chen Yi i Rawalpindi underskrives en protokol, hvorved grænsen mellem Kina og Pakistan defineres og fastlægges.

13. – Pathet Laos leder, Souphanouvong, erklærer over for ministerpræsident Souvanna Phouma, (se 5/2), at han er rede til forhandlinger, når det amerikanske luftvåben standser angrebene på de af Pathet Lao besatte områder.

14. – I Argentina afholdes valg til halvdelen af det føderale andetkammer. Peronisterne har deres bedste valg siden præsident Perons afsættelse for 10 år siden. Iflg. officiel opgørelse af 19/3 er partistillingen

i det nye kammer: det radikale folkeparti (regeringspartiet) 70 (hidtil 72), folkeunionen (Perónister) 35 (–), Neo-Perónister 16 (16), uafhængige 16 (15), konservative 14 (12), intransigente radikale 10 (19) det demokratiske fremskridtsparti 12 (10), unionen af det argentinske folk 8 (14), andre partier 11 (34).

15. – Præsident Johnson kræver, at kongressen ufortøvet vedtager et lovforslag, der én gang for alle fjerner de skranker, der i nogle sydstater hindrer negrene i at udøve deres valgret.

18.–19. – En russisk rumkapsel omkredser jorden 17 gange med 2 astronauter, hvoraf den ene i 20 minutter opholder sig i rummet uden for kapslen. – 23. Fra Kap Kennedy opsendes en styrbar rumkapsel, som med 2 mand omkredser jorden 3 gange.

Sikkerhedsrådet drøfter Cypernspørgsmålet og beslutter enstemmigt at forlænge FN-styrkens mandat 3 måneder til 28/6. – 19. Ministerpræsident Ürgüplü foreslår i et interview i et græsk dagblad direkte forhandlinger mellem den tyrkiske og den græske regering om en fredelig løsning af Cypernspørgsmålet. – 20. Ministerpræsident Papandreou afviser Ürgüplüs forslag og erklærer, at Grækenland vil foretrække en løsning ved FNs formidling. – 30. I en rapport går FN-mægleren Galo Plaza imod såvel Cyperns forening med Grækenland som øens deling; Cypern må være en enhedsstat, og den tyrkiske befolkning må have en garanteret status under kontrol af en FN-kommissær. – 31. Den tyrkiske regering kræver, at Plaza's mission bringes til ophør, fordi han har overskredet sine beføjelser. Den græske regering erklærer, at Plaza's rapport på de fleste punkter er positiv.

19. – Rumæniens præsident og lederen af Rumæniens kommunistiske parti, Gheorghiu-Dej, afgår ved døden, 64 år gl. – 22. vælger partiets centralkomité Nicolai Ceausescu til partileder (førstesekretær), og 24/3 vælger nationalforsamlingen Chivu Stoica til præsident. I talerne ved Gheorghiu-Dejs begravelse, der bl. a. overværes af præsident Mikojan og ministerpræsident Chou En-lai samt en særlig udsending fra general de Gaulle, fremhæver hans efterfølgere, at grundpillerne i Rumæniens udenrigspolitik er og bliver respekt for lighed, suverænitet og uafhængighed.

Præsident Johnson udnævner tidligere statssekretær i finansministeriet Henry H. Fowler til finansminister efter Douglas Dillon, der er trådt tilbage.

Den indonesiske regering meddeler, at alle udenlandske olieselskaber med øjeblikkelig virkning er stillet under statens kontrol.

20. – Libyens ministerpræsident Mahmoud Muntasir træder tilbage på gr. af dårligt helbred. Hans efterfølger er den hidtidige udenrigsminister Husain Maziq. Libyens permanente repræsentant ved FN Wahbi Bury overtager udenrigsministeriet.

Præsident Amadou Ahidjo af Kamerun genvælges med 99,35 pct. af stemmerne uden modkandidat.

22. – Ved valget i Ceylon (se 17/12 1964) bliver det førende oppositionsparti, det forenede nationale parti under tidl. premierminister Dudley Senanayake, det største parti med 66 mandater, medens premierminister fru Sirimawo Bandaranaike's Sri Lanka frihedsparti kun opnår 41 mandater. Trotzkyisterne, Lanka Sama Samaj partiet, der er deltager i fru Bandaranaikes koalitionsregering, får 10 mandater, og kommunisterne 4. Sri Lanka Freedom Socialist Party får 5 mandater, det føderale parti 14, andre partier i alt 5, og der vælges desuden 6 uafhængige. – 27. danner Senanayake ny regering, en koalition af det forenede nationale parti, Sri Lanka Freedom Party og det føderale parti. Senanayake overtager selv udenrigs- og forsvarsministeriet.

23. – Den norske regering besvarer Sovjetunionens note af 17/2 med en erklæring om, at den telemetriske station på Spitzbergen (Svalbard) kun tjener fredelige for-

mål, og at Norge altid vil overholde traktaten af 1920.

Lederen af militærjuntaen i Honduras, oberst Osvaldo Lopez Arellano, vælges af nationalforsamlingen til præsident med det nationale partis stemmer mod det liberale partis.

25. – Den tyske forbundsdag vedtager med 364 stemmer mod 96 et lovforslag, hvorefter den 20-årige forældelsesfrist for forbrydelser fra nationalsocialismens tid, som kan straffes med livsvarigt tugthus, skal løbe fra 31/12 1949 i stedet for 8/5 1945. Forbundsjustitsminister Ewald Bucher (FDP) træder tilbage, og i hans sted udnævnes 27/3 Karl Weber (CDU).

Ved et suppleringsvalg i Roxburgh vinder de liberale kredsen fra de konservative. De liberale tæller herefter 10 mand i underhuset.

26. – Den tidligere præsident i Congo (Brazzaville) Fulbert Youlou flygter til Congo (Leopoldville), hvor han får politisk asyl.

30. – Ved præsidentvalget i Madagascar genvælges Philibert Tsiranana for en 7 års periode med 1.218.000 stemmer af 1.242,000.

31. – Det østrigske nationalråd vedtager enstemmigt en ændring af straffeloven, hvorefter forbrydelser, der kan straffes med livsvarigt fængsel, ikke forældes. Medlemmerne af det frisindede parti forlader salen før afstemningen som protest mod ændringen, der først og fremmest tager sigte på nationalsocialistiske forbrydelser.

DANMARK

Januar 1965

1. – Mellem repræsentanter for de store erhvervsorganisationer og det østtyske kammer for udenrigshandel er sluttet en aftale om samhandelen i 1965.

3. – Statsminister J. O. Krag og frue ankommer til Tel Aviv på et 6 dages officielt besøg i Israel.

6. – Departementet for told- og forbrugsafgifter offentliggør en redegørelse vedrørende merværdiafgift med skitse til et lovforslag. Idet der regnes med, at al erhvervsmæssig omsætning i 1965–66 vil andrage 40,8 milliarder kr., vil en afgiftssats på 10 pct. give statskassen 4080 mill. kr. eller et merprovenu på 2630 mill. kr., når engrosomsen samtidig bortfalder.

11. – Økonominister Grünbaum udtaler, at en vis nedsættelse af den meget høje skattefri afskrivning nok er rimelig, og det samme gælder andre former for subsidier, f. eks. til landbruget.

Fhv. statsminister Erik Eriksen (v.) udtaler, at det er en urimelig tanke, at en lov om merværdiafgift kan gennemføres i indeværende folketingsår.

Der opnås enighed mellem hovedorganisationernes forretningsudvalg om en beløbsramme og de generelle overenskomstkravs indpasning i denne. Forslaget indeholder forhøjelser på godt 5 pct. fordelt over 2 år, heri indbefattet bl. a. lavtlønstillæg og en arbejdstidsforkortelse på 1 time ugtl. fra 1/3 1966. Et særligt udvalg skal kulegrave problemerne ved en eventuel fremtidig nedsættelse af arbejdstiden og afgive rapport inden 1/3 1966. Hovedorganisationerne er enige om at henstille til overenskomstparterne, at der dispenseres fra gældende overenskomstmæssige begrænsninger i arbejdsgivernes ret til at kræve overarbejde udført.

13. – Monopolrådet beslutter, at de faste priser på tobaksvarer skal ophæves fra 1/1 1966.

Forhandlingerne mellem grundejer- og lejerrepræsentanter (se 9/11 1964) er resulteret i enighed om huslejeforhøjelser på 5–25 pct. af 1939-niveauet fra 1/6 1965.

14. – Statsminister J. O. Krag og frue aflægger besøg hos fhv. statsminister Erik Eriksen i Ringe. Besøget udløser en række spekulationer om dets eventuelle politiske betydning.

15. – Det tyske mindretal fremsætter ønske om ophævelse af valglovens spærreregler for mindretallet.

17. – Fhv. fiskeriminister A. C. Normann (r. v.) udtaler, at regeringen bør opgive at pille ved afskrivningsreglerne, ikke mindst hvad angår maskiner, bygninger, skibe og andre transportmidler, men måske kunne man overveje ændringer m. h. t. lagre.

18. – Efter et møde i den socialdemokratiske folketingsgruppe udtaler statsminister J. O. Krag, at regeringen ikke vil fremsætte forslag om merværdiafgift til løsning af de aktuelle dækningsproblemer. Statsministeren stiller sig meget tvivlende over for fhv. statsminister Erik Eriksens tanke om et udenlandsk statslån og erklærer, at regeringen ikke har overvejet ændringer i de gældende afskrivningsregler.

Folketingsmand Poul Møller (k. f.) udtaler ønsket om, at der fremsættes forslag om merværdiafgift i folketinget til drøf-

telse i vinter sideløbende med, at de aktuelle problemer søges løst med andre midler.

19. – Økonomiminister Grünbaum giver folketinget en redegørelse for de offentlige investeringsopgaver i de kommende år. Herefter vil de offentlige investeringsudgifter i de 3 finansår 1965–66, 1966–67 og 1967–68 overstige 14 milliarder kr.

Fanger (k. f.) og Ib Thyregod (v.) genfremsætter deres gruppers forslag om ændring af beskatningen af kooperative virksomheder.

20. – Finansminister Poul Hansen fremsætter forslag om ændring i lov om vurdering og beskatning til staten af faste ejendomme. Herefter skal omvurderinger for fremtiden foregå efter hovedvurderingens prisniveau, og landbrugsjord i yderzonerne skal i alle tilfælde vurderes som landbrugsjord efter bondegårdsreglen.

Indenrigsminister Hans Hækkerup fremsætter forslag, hvorefter indenrigsministeren kan godkende oprettelsen af en låneforening af kraftproducerende selskaber.

Justitsminister K. Axel Nielsen meddeler i folketinget som svar på et spørgsmål af Else-Merete Ross (r. v.), at der vil blive udstedt forholdsordre om tilintetgørelse af efterretningsvæsenets hemmelige kartoteker i en given situation. Han oplyser i øvrigt om arbejdet i det nedsatte kontroludvalg (se 8/6 1964), at der er gennemført meget væsentlige begrænsninger i personregistreringerne.

21. – Justitsminister K. Axel Nielsen fremsætter forslag om ændringer i straffeloven med lettere adgang til prøveløsladelse m. m.

Folketinget vedtager enstemmigt forslag til folketingsbeslutning om ratifikation af konventionen af 1962 om ligestilling af ind- og udlændinge i henseende til social tryghed (se 18/11 1964).

23. – Statsminister J. O. Krag har nedsat en kommission til at undersøge kvindernes ligestilling i samfundet og på baggrund heraf stille forslag med henblik på en reel ligestilling for kvinderne på alle samfundslivets områder. Borgmester Edel Saunte er kommissionens formand.

24. – Teknikerudvalget vedr. anlæg af tunnelbaner i København afgiver betænkning. Der regnes med, at arbejdet vil vare 25 år og koste 1 milliard kr. i 1962-priser plus rullende materiel for 120–160 mill. kr. I finansieringsudvalget er s., k. f., r. v. og s. f. samt finansministeriets og trafikministeriets repræsentanter gået ind for, at udgifterne fordeles med 25 pct. på hovedstadskommunerne og 75 pct. på staten.

26. – Folketinget debatterer økonomiministerens redegørelse 19/1 om de offentlige investeringer. Henry Christensen (v.) fremsætter ønske om et særligt investeringsudvalg, og økonomiminister Grünbaum giver tilsagn om at fremlægge alt tilgængeligt materiale for udvalget.

27. – Finansminister Poul Hansen fremsætter forslag om ændring af ligningsloven m. fl. forslag. Herefter indføres der særbeskatning af hustruindkomster af en række kategorier, først og fremmest indkomst ved selvstændig virksomhed og indkomst ved arbejde for fremmede. Samtidig fremsætter indenrigsminister Hans Hækkerup forslag om ændring af lov vedrørende personlig skat til kommunen med samme formål for kommuneskattens vedkommende.

Alfred Bøgh (v.) fremsætter på venstres og de konservatives vegne forslag om ændring af lov om den amtskommunale beskatning, således at hele bidraget fra kommunerne fordeles efter indkomst mod hidtil halvdelen.

29. – A. C. Normann fremsætter på det radikale venstres vegne forslag til folketingsbeslutning om en omlægning af ejendomsbeskatningen til udelukkende at være en kommunal grundskyld.

Flertallet af medlemmerne i tillægspensionsudvalget, der blev nedsat i januar

1964, kan ikke gå ind for, at ATP kommer til at omfatte selvstændige næringsdrivende.

Januarpristallet, der er opgjort til 108 (107,9) og hermed er steget med 5 pct. i løbet af et år, udløser en dyrtidstillægsportion for arbejdere fra 1/3 og for tjenestemænd fra 1/4.

Februar 1965

1. – Statsminister J. O. Krag udtaler, at der i øjeblikket intet alternativ er til dansk medlemsskab af EFTA.

2. – Folketinget vedtager enstemmigt forslag om ratifikation af internationale overenskomster om oprettelse af en midlertidig ordning vedrørende et globalt kommercielt satellitkommunikationssystem (se 10/12 1964).

Landbrugets kompensationsudvalg kræver kornordning med basispris 55 kr., bevarelse af hjemmemarkedsordningerne, bibeholdelse af dispositionsfonden og de eksportfremmende foranstaltninger, mælketilskud og rationaliseringstilskud (i stedet for kotilskud og arealtilskud) samt aftrapning af ejendomsskatter ikke blot til staten og amterne, men også til sognekommunerne. Husmændene går imod forhøjelse af kornprisen.

3. – Finansminister Poul Hansen fremsætter 12 lovforslag om skatte- og afgiftsforhøjelser (»buketten«). De i december (se 19/11 1964) gennemførte afgiftsforhøjelser for spiritus, vin, øl og cigaretter, der er tidsbegrænset til 1/7, foreslås forlænget, cigaretafgiften forhøjes herudover yderligere med 1 øre pr. stk., og der foreslås også forhøjelser for cigarillos, cerutter og cigarer samt forhøjelse af mineralvandsafgiften. Vægtafgiften af motorkøretøjer fordobles fra 1/4, og benzinafgiften forhøjes med 10 øre pr. l. Den alm. omsætningsafgift forhøjes fra 9 til 10 pct. af den afgiftspligtige værdi, for guld- og sølvvarer dog til 25 pct. Endvidere foreslås en el-afgift på 2 øre pr. kWh og en annonceafgift på 10 pct. Afgiften af arv og gave forhøjes med 25 pct., og stempelafgiften fordobles. Selskabsskatten forhøjes (for et år) med 20 pct., og den særlige indkomstskat på fortjeneste ved salg af aktier og andre værdipapirer skærpes. Endelig fremsætter finansministeren et nyt forslag til udskrivningslov for 1965–66 med forhøjelse af børnetilskuddene med 100 kr. pr. barn og herudover særlige personfilskud til skatteydere med skalaindkomster på 16.000 kr. og derunder. Det tidligere fremsatte forslag til udskrivningslov (se 27/11 1964) tages tilbage, men genoptages af Poul Møller (k. f.).

Trafikminister Lindberg fremsætter forslag om forhøjelse af statsbane- og posttakster, og socialminister Bundvad foreslår folkepensionsbidraget forhøjet fra de nuværende 1 3/4 til 3 1/4 pct., beregnet af den del af skalaindkomsten, der ligger over 4500 kr. for forsørgere og 2500 kr. for ikke-forsørgere.

Provenuet af skatte-, afgifts- og takstforhøjelserne er for 1965–66 anslået til ca. 1450 mill. kr., kompensationerne i form af forhøjelse af børne- og indførelse af personfilskud til 250 mill. kr., nettoprovenuet altså til 1200 mill. kr. Formålet med skattebuketten er at skabe dækning for de merudgifter, der ikke er taget hensyn til i finanslovforslaget, samt i det kommende finansår at tilvejebringe et kasseoverskud af mindst samme størrelsesorden som i 1964–65, nu anslået til 800 mill. kr. Da der må påregnes yderligere merudgifter som følge af de nye overenskomster på arbejdsmarkedet og støtten til landbruget, bebuder finansministeren nye dækningsforslag. I øvrigt erklærer finansministeren, at gennemførelsen af en merværdiafgift i stedet for den nuværende engros-oms vil give grundlag for en delvis

ophævelse af de foreslåede afgiftsforhøjelser og for en reform af indkomstbeskatningen.

4. – A. C. Normann fremsætter på det radikale venstres vegne forslag til folketingsbeslutning om civil benyttelse af de militære flyvepladser.

5. – Socialdemokratiets næstformand, fagforbundsformand Hans Rasmussen, udtaler, at regeringen bør dreje nøglen om for pengene til landbruget, hvis v. og k. f. ikke vil støtte regeringen i dens synspunkter på den økonomiske sanering.

8. – Fhv. fiskeriminister H. Larsen (Bjerre) (se 9/10 1964) har meddelt sin opstillingskreds, at han nedlægger sit folketingsmandat 1/3.

9. – Udenrigsminister Per Hækkerup fremsætter forslag til folketingsbeslutning om opsigelse af overenskomsten med Norge af 9/7 1924 ang. Østgrønland. Forslaget vedtaget enstemmigt 28/4.

10. – Udenrigsminister Per Hækkerup fremsætter forslag til folketingsbeslutning om ratifikation af protokollen af 8/2 1965 om at indføre bestemmelser i GATT til fordel for udviklingslandene. Forslaget vedtages 11/3.

Handelsminister Lars P. Jensen fremsætter forslag om, at lov om indseende med priser gøres permanent; bestemmelsen om, at der ikke i de af monopoltilsynet fastsatte priser vil kunne indregnes lønomkostninger med større beløb end de pr. 26/2 1963 gældende lønninger plus dyrtidstillæg m. m., bortfalder.

Ved folketingets 1. behandling af »bukettens« mange lovforslag (se 3/2) kritiseres navnlig de foreslåede nye afgifter på elektricitet og annoncer samt forslaget om persontilskud stærkt.

Forligsmanden stiller mæglingsforslag i overensstemmelse med forliget mellem parterne af 11/1. Parternes svar skal være afgivet 26/2 kl. 19,00. Knap 1000 overenskomster har været gennem forhandlingsmaskineriet, heraf er godt 600 tilvejebragt af organisationerne selv, medens 300 har været i forligsinstitutionen under hovedorganisationernes medvirken.

11. – Undervisningsminister K. B. Andersen fremsætter forslag om ændring af lov om udbygning af Danmarks tekniske højskole og Danmarks ingeniørakademi. Forslaget går ud på at forøge det afsatte beløb 500 mill. kr. til 564 mill. kr., hvorved hele den polytekniske læreanstalt kan flyttes til Lundtoftesletten.

Carl Petersen (s.) fremsætter på de 5 udvalgsberettigede partiers vegne forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af et folketingsudvalg vedrørende de offentlige investeringer (se 26/1). Forslaget vedtages 3/3 med 98 stemmer mod 5 (uafh.).

13. – Nordisk Råds 13. session åbnes i Reykjavik af præsidenten, Bertil Ohlin, Sverige. Til ny præsident vælges Sigurdur Bjarnason, Island, til vicepræsidenter Harald Nielsen, Danmark, K. A. Fagerholm, Finland, John Lyng, Norge, og Ohlin, Sverige. Et hovedemne under generaldebatten, der afsluttes 14/2, er de nordiske landes stilling til EFTA og markedssituationen som helhed. Udenrigsminister Per Hækkerup udtaler, at Danmark kan blive tvunget til at revidere sin markedspolitik, hvis det ikke gennem en videreudbygning af EFTA-samarbejdet er i stand til at se en fremtid for sin økonomiske udvikling. Andre danske talere om dette emne er Harald Nielsen (v.) og Poul Møller (k. f.).

15. – Folketingsmand Niels Westerby (v.) udtaler, at der i 1965–66 bør stiles mod et kasseoverskud på henved 1500 mill. kr. eller 500 mill. kr. mere, end regeringen har bedt om.

16. – Et medlemsforslag om nordisk skoleordning giver anledning til en længere debat i Nordisk Råd. Fra dansk side deltager kulturudvalgets ordfører, Bomholt, undervisningsminister K. B. Andersen og Hartling (v.).

17. – Nordisk Råd vedtager enstemmigt, idet de finske folkedemokrater undlader at stemme, en henstilling til regeringerne, hvori de opfordres til 1) ved det førstkommende møde i EFTA's ministerudvalg i fællesskab at arbejde for at sikre en hurtig og fuldstændig afvikling af den britiske importafgift, 2) at arbejde for en udvikling af det økonomiske samarbejde, også vedrørende landbrugs- og fiskeriprodukter, inden for EFTA med hensyntagen til hvert enkelt lands særlige forhold, 3) at undersøge alle muligheder for at sætte EFTA i stand til aktivt at støtte bestræbelserne for at sikre udvidet europæisk samhandel og 4) at fortsætte bestræbelserne for at udvide det nordiske økonomiske samarbejde inden for EFTA's ramme.

Efter en længere debat, hvori fra dansk side deltager trafikudvalgets ordfører Horn (s.), trafikminister Lindberg og Aksel Larsen (s. f.), vedtager Nordisk Råd at henstille til den danske og den svenske regering så snart som muligt at tage initiativ til, at der træffes principbeslutning om at anlægge den første faste forbindelse i Øresund mellem København og Malmø. Vedtagelsen sker med 40 stemmer mod 8 (7 svenske socialdemokrater og 1 medlem af det svenske centerparti), medens 6 undlader at stemme. En anden rekommandation, der henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for en fælles løsning af lufthavnsproblemerne i Øresundsregionen og herved i første række mulighederne for at lægge en eventuel storlufthavn på Saltholm vedtages med 40 stemmer mod 9 (8 svenske socialdemokrater og 1 medlem af centerpartiet), medens 5 undlader at stemme.

18. – Nordisk Råds 13. session slutter. På sessionen er vedtaget i alt 38 rekommandationer til regeringerne.

20. – Første runde af forhandlingerne om landbrugets overenskomstforhold er afsluttet uden resultat.

22. – På ministerrådsmødet i EFTA meddeler økonomiminister George Brown, at den britiske ekstratold med virkning fra 27/4 vil blive nedsat fra 15 til 10 pct. Udenrigsminister Per Hækkerup udtaler, at krisen i EFTA er overvundet, og at han er meget tilfreds med mødets forløb.

Poul Møller (k. f.) udtaler, at tilliden til England ikke kan genoprettes, før ekstratolden er helt afviklet.

Finansminister Poul Hansen tilstiller folketingsudvalget, der behandler skatte- og afgiftsforslagene (se 3/2), en oversigt over den statsfinansielle stilling fra finansåret 1963–64 frem til 1966–67. Heraf fremgår, at kasseoverskuddet for 1964–65 nu anslås til 1000 mill. kr. Finansministeren udtaler, at et kasseoverskud for 1965–66 på 1000 mill. kr. ikke som hidtil forudsat er tilstrækkeligt, men at det må op på 1200 mill. kr.

23. – Folketinget vedtager enstemmigt forslag om oprettelse af forvaltningshøjskolen (se 18/11 1964), de uafh. undlader at stemme.

Venstres markedspolitiske ordfører Per Federspiel udtaler, at han har lidt svært ved at få øje på grundlaget for den tilsyneladende almindelige begejstring i anledning af den britiske nedsættelse af ekstratolden med en tredjedel og gør opmærksom på, at særtolden kun er en del af EFTA's problem.

24. – Udenrigsminister Per Hækkerup giver folketinget en redegørelse for nedrustningsspørgsmålet og udtaler herunder, at en overenskomst om Norden som permanent atomfri zone kun kan tænkes som et led i en almindelig europæisk sikkerhedsordning, men de facto danner de nordiske lande en kernevåbenfri zone.

Socialminister Bundvad fremsætter forslag til lov om invalidepension m. v. og forslag til lov om folkepension. Ved det første udskilles bestemmelserne om invalidepension i lov om invalide- og folkepension i en selvstændig lov, og invalidepensionen gradueres med 3 pensionsstørrelser efter graden af invaliditet. I en overgangsperiode – finansåret 1966–67 –

anslås merudgiften til 137 mill. kr. og derefter til 255 mill. kr. årligt.

Poul Dam fremsætter på socialistisk folkepartis vegne forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af en parlamentarisk kommission på 23 medlemmer til at undersøge alle forhold i forbindelse med Danmarks medlemsskab af NATO og til at overveje, om et fortsat medlemsskab tjener Danmarks interesser.

Mellem Danmarks Nationalbank og Danske Bankers Fællesrepræsentation sluttes aftale, hvorefter bankerne indtil videre skal deponere 20 pct. af stigningerne i deres indlån på en særlig konto i Nationalbanken, på en særlig konto i andre banker eller i udlandet. Banker, som modtager indskud på særlig konto, skal genanbringe disse på særlig konto i Nationalbanken. Endvidere skal enhver forøgelse af en banks nettogæld til udlandet medføre fuld deponering af forøgelsen. Der skal hvert halve år forhandles mellem parterne om evtl. ændring af procentsatsen. Aftalen kan opsiges med et halvt års varsel, dog tidligst til ophør 1/9 1968.

Økonomiminister Grünbaum udtaler sin og regeringens tilfredshed med, at fællesrepræsentationen er gået positivt ind for udvidelse af samarbejdet om pengepolitikken.

25. – Den danske regering giver over for den vesttyske regering udtryk for bekymring for, at tilliden til forbundsrepublikken vil blive svækket, hvis anmeldelsesfristen for krigsforbrydelser ikke forlænges ud over 8/5.

Finansminister Poul Hansen fremsætter forslag om ændring i lov om skattefri afskrivninger m. v., hvorefter der indføres skærpede afskrivningsregler for visse biler, bl. a. derved, at der ikke kan afskrives på den del af anskaffelsessummer, der overstiger 35.000 kr., og for ældre driftsbygninger, der skifter ejer. Finansministeren fremsætter endvidere forslag om ændring i ligningsloven, hvorefter lønmodtagerfradraget forhøjes fra 400 til 800 kr. fra og med skatteåret 1966–67. Provenutabet for 1966–67 anslås til 110 mill. kr.

26. – Mæglingsforslaget (se 10/2) er vedtaget af såvel arbejdere som arbejdsgivere. Ved urafstemning inden for LO er der afgivet 177.571 ja-stemmer og 80.694 nejstemmer. Suppleret op ved de kompetente forsamlinger bliver stemmetallene 381.538 ja og 100.265 nej. 46,3 pct. af LOs medlemmer deltager i urafstemningen. På arbejdsgiverforeningens ekstraordinære generalforsamling afgives 487 ja-stemmer og 73 nej-stemmer, medens 3 stemmer er ugyldige.

Fhv. statsminister Erik Eriksen skriver i Berlingske Tidende, at alle vel efterhånden har erkendt, at det var den dårligste af alle oms-mulighederne, der valgtes i 1962. Betænkningen om merværdiafgiften indeholder mange synspunkter, som ikke uden videre kan afvises, men det er nødvendigt at tænke sig godt om, før man farer ud i noget nyt, for erhvervslivet skal ikke gøres til prøveklud for skattepolitiske eksperimenter. Derfor skal man heller ikke regne med, at et forslag vil kunne gennemføres det første års tid.

Marts 1965

1. – Den nye samarbejdsaftale mellem LO og Dansk Arbejdsgiverforening træder i kraft.

2. – Fg. udenrigsminister J. O. Krag fremsætter forslag til folketingsbeslutning om ratifikation af konvention om Det internationale Havundersøgelsesråd. Forslaget vedtages enstemmigt 17/3.

3. – Boligminister Kaj Andresen fremsætter forslag om ændringer i lov om leje.

Ændringerne er i overensstemmelse med det forslag (se 13/1), som lejelovsudvalget af 1964 er nået til enighed om, og går ud på en almindelig procentuel lejeforhøjelse i de ældre ejendomme i de områder af landet, hvor huslejestoppet gælder, samt oprettelse af et huslejeråd, der skal træffe beslutning om fremtidige lejeforhøjelser. For lejligheder udlejet før 1939 udgør forhøjelsen 25 pct. af 1939-lejen. Forhøjelsesprocenten nedsættes derefter gradvist, således at den for lejligheder taget i brug mellem 1/1 1953 og 31/3 1959 udgør 5 pct. af lejen ved første udlejning.

Kvindeligt Arbejderforbund og Jern- og Metalindustriens Sammenslutning forlænger aftalen om korttidsbeskæftigelse af kvindelige arbejdere for 3 måneder fra 1/3.

4. – Minister for offentlige arbejder Lindberg fremsætter forslag om projektering m. v. af en nord-sydgående motorvej i Jylland, fra grænsen vest for Padborg til Ålborg.

Knud Bro (k. f.) fremsætter forslag til folketingsbeslutning om en nærmere kontakt mellem folketingets medlemmer og den videnskabelige forskning.

Ved en urafstemning blandt Dansk Typograf-Forbunds ca. 11.000 medlemmer stemmer 4819 for udmeldelse af LO, 3833 imod.

5. – Mellem Nationalbanken og Danmarks Sparekasseforening er der sluttet aftale svarende til aftalen mellem Nationalbanken og Danske Bankers Fællesrepræsentation (se 24/2).

Mellem finansministeren og statstjenestemændenes organisationer er opnået enighed om, at tjenestemændene fra 1/4 skal have en lønforhøjelse svarende til 9 overenskomstportioner og fra 1/4 1966 yderligere 5 portioner (se 19/11 1964).

Ingeniørens Ugeblad meddeler, at der mellem finansministeriet og Civil- og Akademiingeniørforbundet er truffet aftale om en ny overenskomst for civilingeniører i statens tjeneste fra 1/3. Hermed er en 2 1/2 års overenskomstløn periode ophørt.

6. – Fhv. handelsminister Baunsgaard udtaler ved det radikale venstres hovedbestyrelsesmøde, at regeringen snarest må fremkomme med sine planer vedrørende landbruget, så at en samlet bedømmelse af opgaverne bliver mulig. Han opfordrer også regeringen til snarest at fremsætte forslag om merværdiafgift, så folketinget kan foretage en undersøgelse af, om engrosomsen skal afløses af merværdiafgift eller detailoms, og rejser tanken om en engangsskat.

8. – Folketingsmand Thestrup (k. f.) udtaler, at regeringen bør pålægge cheferne for de enkelte administrationsgrene at gennemgå de offentlige udgifter med henblik på at finde frem til besparelsesmuligheder på de lovbestemte udgifter.

Buschaufførerne hos private rutebilejere og privatbaner i det nordlige og midtjyske område nedlægger arbejdet. De kræver samme løn som DSBs chauffører.

9. – Undervisningsminister K. B. Andersen fremsætter forslag om oprettelse af en afdeling af Danmarks Ingeniørakademi i Ålborg.

Aksel Larsen fremsætter på socialistisk folkepartis vegne forslag om oprettelse af det sociale boligbyggeris prioriteringsfond (boligfonden) (se 22/11 1963).

Boligministeriets såkaldte målsætningsudvalg går i en betænkning ind for, at der som sidestykke til forhøjelsen af lejen i ældre beboelsesejendomme sker en forhøjelse af lejeværdien for bolig i egen ejendom og hermed af parcelhusejernes skattepligtige indkomster.

Samtidig foreligger et notat fra Det økonomiske Råds formandskab, der ønsker en frigørelse af huslejen og peger på, at den samlede leje herved vil stige med ca. 1 milliard kr. Da en sådan lejestignings indregning i pristallet vil betyde 3–4 dyrtidstillægsportioner eller 2–3 milliarder kr., fastslår formandskabet, at det vil være af stor betydning, hvis der vælges en fremgangsmåde, der holder lejestigningen uden for pristallet.

10. – Handelsminister Lars P. Jensen fremsætter forslag om ændringer i lov om valutaforhold m. v. Herefter begrænses handelsministerens bemyndigelse til udførselsregulerende foranstaltninger, således at der ikke i valutaloven vil være hjemmel for at indføre centralsalg. En sådan hjemmel vil fremtidig udelukkende være indeholdt i lovgivningen vedrørende landbrugsvarer. Endvidere foreslås, at lovens gyldighedstid ikke begrænses.

Undervisningsminister K. B. Andersen fremsætter forslag om ændring af lov om Danmarks lærerhøjskole. Højskolen får herefter adgang til at etablere kursusvirksomheder i provinsen ved oprettelse af indtil 8 afdelinger af højskolen.

Arbejdsretten erklærer busstrejken (se 8/3) for ulovlig og idømmer de strejkende en bod på 40 kr. hver.

11. – Finansminister Poul Hansen fremsætter forslag til lov om indskud på etableringskonto, forslag til ændringer i lov om beskatningen af renteforsikringer m. v. og forslag om ophævelse af lov om skattelettelse for visse indskud m. v. Forslagene bygger på en betænkning fra det udvalg, der har været nedsat for at overveje en reform af de hidtidige skattebegunstigelser for opsparing. Finansministeren fremsætter endvidere forslag til lov om fritagelse for grundskyld til staten samt grundstigningsskyld for skatteåret 1965–66 af landbrugsejendomme. Dette forslag vedtages 4/5 med 137 stemmer mod 8 (s. f.).

Socialminister Bundvad fremsætter forslag om midlertidigt tillæg til folke-, invalide- og enkepensionister samt om midlertidig forhøjelse af grænsen for hjælp til underhold. Baggrunden er ønsket om at give pensionisterne en forbedring på linje med de indtægtsstigninger, der i den sidste tid har fundet sted for andre befolkningsgrupper. Merudgifterne for statskassen er anslået til 63 mill. kr. i 1965–66. Forslaget vedtages enstemmigt 24/3. Endvidere fremsætter socialministeren forslag om ændring i lov om den offentlige sygeforsikring (Om forhøjelse af dagpenge m. m.).

Undervisningsminister K. B. Andersen fremsætter forslag til lov om undervisningen på de godkendte handelsskoler, hvis væsentligste bestemmelse er, at ministeren skal nedsætte et uddannelsesråd for handels- og kontorfagene.

Fiskeriminister Risgaard Knudsen fremsætter forslag til lov om udførsel af fisk og fiskevarer med hjemmel til at fastsætte mindsteprisordninger, når hensynet til eksporten taler derfor.

Kirkegaard fremsætter på det radikale venstres vegne forslag til folketingsbeslutning om etableringslån for unge landbrugere og forslag til folketingsbeslutning om ændringer i retten til at bringe underskud på driften af landbrugsejendomme til fradrag i anden erhvervsindtægt. Det sidste opfordrer til gennemførelse af bestemmelser om, at folk, der ejer landbrug uden at have landbrug som erhverv, ikke i deres indkomst fra andet erhverv må fradrage underskud på deres landbrugsejendom.

Landbruget afviser et tilbud fra landbrugsminister Chr. Thomsen om fortsat landbrugsstøtte på 210 mill. kr. i stedet for 310 mill. kr.

12. – Finansminister Poul Hansen fremsætter i folketingsudvalget om skatte- og afgiftsforslagene af 3/2 forslag om yderligere forøgelse af statens indtægter med 750 mill. kr. Omsen foreslås nu forhøjet til 12 1/2 pct. af den afgiftspligtige værdi, tæppeafgiften til 25 pct. mod nu 9 pct., og en ekstra statsindkomst skal indbringe ca. 8 pct. Desuden vil der blive fremsat forslag om forhøjelse af registreringsafgiften af motorkøretøjer med ca. 12 pct. Formålet er at dække de nye forhøjelser af tjenestemandslønningerne m. v. (se 5/3) og forøge kasseoverskuddet i 1965–66 til 1200 mill. kr.

Arbejdsminister Dinesen fremsætter forslag om ændring i lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension. ATP udvides herefter til også at omfatte statens og kommunernes tjenestemænd. Forslaget vedtages 11/5. For stemmer s., k. f., r. v., s. f., imod de uafh., medens v. samt den konservative Adolph Sørensen og folkesocialisten Skræppenborg Nielsen undlader at stemme.

Undervisningsminister K. B. Andersen fremsætter forslag til lov om handelshøjskoler. Herefter ophøjes handelsskolerne i København og Århus til højere læreanstalter.

Indenrigsminister Hans Hækkerup fremsætter forslag om ændring i lov om købstadkommunernes styrelse og forslag om ændring i lov om landkommunernes styrelse. Forslagene giver hjemmel for at yde vederlag til det kommunalbestyrelsesmedlem, der under borgmesterens eller sognerådsformandens forfald er stedfortræder for denne. Forslagene tager endvidere sigte på dels at lette adgangen til at gennemføre grænsereguleringer mellem sognekommuner, dels at bane vejen for sammenlægning af en mindre købstadkommune og de omkringliggende sognekommuner, og der gives mulighed for at oprette kommuner med Marstal-status. Ministeren bebuder, at der i næste folketingsår vil blive fremsat forslag til en samlet kommunalreform med oprettelse af nye amtskommuner fælles for land og by.

Indenrigsministeren fremsætter endvidere forslag til lov om lån til betaling af ejendomsskatter for visse parcel- og rækkehuse.

13. – Fhv. statsminister Erik Eriksen udtaler, at der altid i vanskelige situationer har været stillet særlige forventninger til venstre, og venstre møder også med en ansvarsbevidst holdning i den aktuelle situation, men vil ikke være redningsplanke for regeringen.

14. – Statsminister J. O. Krag udtaler, at finansministeren snart vil komme med forslag om besparelser på 200 mill. kr. Regeringen ønsker at binde overskuddet i Nationalbanken, gerne i form af en boligfond og således, at den tilsvarende kapital benyttes til at støtte obligationsmarkedet.

Den socialdemokratiske ordfører Peter Nielsen udtaler, at et valg kan blive resultatet, hvis oppositionen erklærer strejke.

16. – Finansminister Poul Hansen fremsætter forslag om ændringer i lov om omsætningsafgift af motorkøretøjer m. v. (se 12/3).

Tyske tropper, der skal deltage i en NATO-øvelse ved Randers, bliver ved ankomsten mødt af demonstranter, der søger at hindre de tyske køretøjers passage. En halv snes demonstranter arresteres.

Arbejdsretten idømmer de ca. 275 nordjyske buschauffører, der endnu er i strejke (se 10/2) yderligere en bod på 60 kr. pr. mand for hver strejkedag efter rettens første dom.

17. – Finansminister Poul Hansen forelægger i skatte- og afgiftsudvalget en liste over besparelser på 213 mill. kr. på en række ministeriers drifts- og anlægsbudgetter.

Iflg. den økonomiske årsoversigt vil nationalproduktet i 1965, såfremt landbrugets bidrag bliver nogenlunde uændret, vokse med ca. 4 pct. i faste priser, men indtægterne vil blive 11–12 pct. højere end i 1964.

I Nationalbankens årsberetning hedder det, at det er strengt påkrævet, at den økonomiske politik indrettes på at holde igen på efterspørgselspresset, og navnlig må finanspolitikken strammes. Billige udenlandske lån bør komme erhvervslivet og eksporten til gode frem for koncessionerede selskaber og kommuner.

Landbrugets kompensationsudvalg meddeler landbrugsminister Chr. Thomsen, at det vil stille krav om forhøjelse af de kontante tilskud til landbruget med 250 til 560 mill. kr. Forhøjelsen begrundes med løn- og andre omkostningsstigninger.

18. – Forslagene om ferskvandsfiskeri og om fiskeri i Randers Fjord og Gudenå (se 10/12 1964) vedtages enstemmigt.

De samvirkende danske Husmandsforeninger kræver en årlig landbrugsstøtte på 568 mill. kr., hvoraf 150 mill. kr. til en landbrugets investeringsfond for førstegangsetablerede.

19. – Landbrugsminister Chr. Thomsen forhøjer tilbudet til landbruget med 100 mill. kr. til 310 mill. kr., hvilket er land-

brugsstøttens nuværende beløb, og ko- og ejendomstilskuddene ændres til et mælketilskud på 3 øre pr. l.

20. – Buschaufførernes strejke (se 16/2) afblæses, og arbejdet genoptages.

23. – Såvel det konservative folkeparti som venstre afholder hovedbestyrelsesmøde. Formanden for den konservative folketingsgruppe, Poul Sørensen, udtaler, at hovedbestyrelsen er indstillet på, at gruppen ikke indgår på forlig med den nuværende regering, og venstres formand, Erik Eriksen, at der i venstres hovedbestyrelse var en udtalt mistillid til regeringen i den nuværende situation, men at man overlod til folketingsgruppen at føre de igangværende forhandlinger til ende. Også socialdemokratiet og det radikale venstre holder hovedbestyrelsesmøde.

24. – De to Liberal Debat-medlemmer af venstres folketingsgruppe Niels Westerby og Børge Diderichsen giver i venstres gruppemøde meddelelse om, at de har optaget forhandlinger med regeringen. I et ekstraordinært gruppemøde vedtager venstres øvrige 36 folketingsmedlemmer en fordømmelse af, at de 2 ikke på forhånd havde orienteret gruppen om forhandlingerne.

Der er i udvalgene opnået enighed mellem s., v., k. f. og r. v. om en forhøjelse af folkepensionsbidraget og om en ny huslejelov.

Forsvarsminister Victor Gram besvarer på statsministerens og egne vegne en forespørgsel fra s. f., om regeringen mener, at dansk-tyske fællesmanøvrer i Danmark (se 16/3) er egnet til at fremskynde en international afspænding. Ordføreren for forespørgerne, Morten Lange, foreslår en dagsorden, hvori det henstilles, at det meddeles NATOs ministerråd, at der ikke fremtidig vil kunne afholdes fællesmanøvrer i Danmark med deltagelse af tyske troppekontingenter. Forslaget forkastes med 104 stemmer mod 10 (s. f.), medens 9 (r. v.) undlader at stemme.

25. – Statsminister J. O. Krag meddeler på et socialdemokratisk hovedbestyrelsesmøde, at samtalerne med Liberal Debats folketingsmænd fortrinsvis havde drejet sig om løsningen af de økonomiske problemer, og at der var enighed om ikke at aktualisere spørgsmålet om regeringsændring. På længere sigt ser socialdemokratiet gerne en flertalsregering dannet sammen med det radikale venstre og Liberal Debat, men en sådan mulighed findes ikke i den nuværende situation.

Landbrugsminister Chr. Thomsen udtaler, at regeringen vedstår sit tilbud om en konstant årlig støtte til landbruget på 310 mill. kr., uanset at der ikke er opnået et forlig mellem de 4 gamle partier.

26. – Folketinget foretager 2. behandling af skatte- og afgiftsforslagene (se 3/2 og 12/3). Debatten indledes med, at finensministeren tager forslagene om annonceafgift, elektricitetsafgift og forhøjelse af arve- og gaveafgiften tilbage. I øvrigt sker der følgende ændringer i de oprindelige forslag: Den ekstra forhøjelse af guld- og sølvvareafgiften og af tæppeafgiften til 25 pct. bortfalder, indkomstskatteforhøjelsen og forhøjelsen af benzinafgiften ligeledes, medens afgiften af elektriske pærer og sikringer fordobles. Henry Christensen (v.) stiller på egne og Poul Møllers (k. f.) vegne forslag til mistillidsdagsorden til regeringen, og Aksel Larsen (s. f.) foreslår to dagsordener, hvoraf den ene henstiller til regeringen ikke at gennemføre påtænkte besparelser vedrørende børne- og ungdomsforsorgen og vedrørende skoler og læreanstalter, og den anden opfordrer regeringen til at gennemføre væsentlige besparelser på forsvaret. Hilmar Baunsgaard (r. v.) foreslår en dagsorden, der opfordrer regeringen til at fortsætte bestræbelserne for at tilvejebringe økonomisk balance og gennemføre en skattereform samt at stille sådanne ændringsforslag til finansloven, at størst mulige besparelser opnås uden at skade udbygningen på de sociale og uddannelsesmæssige områder. Baunsgaards forslag vedtages med 90 stemmer (s., r. v., Westerby og Diderichsen samt grønlænde-

ren Hertling) mod 77 (v., k. f., uafh.), medens 12 (s. f., grønlænderen Rosing og færingen Poul Andreasen) undlader at stemme.

Finansminister Poul Hansen udtaler under debatten, at kasseoverskuddet bør være mindst 1200 mill. kr. Under forudsætning af merværdiafgift fra 1/1 1966 vil der mangle 250 mill. kr., og han agter derfor i april at fremsætte nye forslag, bl. a. om afgift på brugte motorkøretøjer og tipskuponer.

Fhv. statsminister Erik Eriksen (v.) udtaler, at han kender den almindelige bedømmelse i socialdemokratiet af Westerbys og Diderichsens handling, og at statsministeren kompromitterer sig selv ved at forhandle med dem om ministerposter.

Erik Westerby og Børge Diderichsen meddeler folketingets formand, at de er udtrådt af venstres folketingsgruppe.

27. – Forslaget om udlån til sammenlægning, supplering samt oprettelse af mindre jordbrug m. m. (se 18/11 1964) vedtages mod 39 stemmer (k. f. og uafh.); 35 (v.) undlader at stemme.

Forligsmanden fremsætter mæglingsforslag for landbrugsområdet. Mæglingsforslaget indeholder bl. a. en lønforbedring på 75 øre pr. time for det første år af den 2-årige gyldighedsperiode og arbejdstidsnedsættelse. Landbrugets forhandlere går først ind for mæglingsforslaget, efter at regeringen har afgivet løfter m. h. t. landbrugsstøtten.

29. – Folketinget vedtager ved 3. behandling forslag om ændringer i lov om afgift af spiritus, vin og øl samt i lov om forskellige forbrugsafgifter, forslag om ændring i lov om tobaksafgifter, forslag om ændringer i lov om omsætningsafgift af motorkøretøjer m. v., forslag om ændringer i lov om alm. omsætningsafgift, forslag om forhøjelse af stempelafgift, forslag om forhøjelse af indkomstskatten af aktieselskaber, forslag om udskrivning af indkomst- og formueskat til staten for skatteåret 1965–66 (med forhøjelse af børnetilskud, men uden personfradrag, se 3/2), forslag om ændringer i postloven, forslag om ændringer i statsbaneloven og forslag om forhøjelse af folkepensionsbidraget. Dette sidste vedtages enstemmigt med 179 stemmer. For alle forslagene stemmer s., r. v., Westerby og Diderichsen. V. og k. f. stemmer imod forhøjelsen af selskabsskatten og for forhøjelsen af banetaksterne, men undlader i øvrigt at stemme. De uafhængige stemmer imod forhøjelse af stempelafgift, vægtafgift af motorkøretøjer, alm. omsætningsafgift, selskabsskat og posttakster og undlader i øvrigt at stemme. S. f. stemmer for forhøjelse af vægtafgiften, selskabsskatten og forslaget til udskrivningslov, imod forhøjelsen af omsen og de andre indirekte skatter samt forhøjelse af posttaksterne og undlader at stemme om forhøjelse af banetaksterne. Grønlænderen Hertling stemmer i nogle tilfælde sammen med regeringsflertallet, men afholder sig i øvrigt ligesom færingen Andreasen og grønlænderen Rosing fra at stemme. Holger Eriksen (s.) stemmer imod forhøjelsen af omsætningsafgiften.

29. – Folketinget vedtager ved 3. behandling forslag til lov om leje (se 3/3) med 166 (s., v., k. f., r. v., uafh.) mod 10 (s. f.). Ved forliget mellem s., v., k. f. og r. v. er det bestemt, at loven skal have gyldighed i 2 år i stedet for som foreslået 4 år; et folketingsudvalg skal udarbejde forslag til gradvis normalisering af boligmarkedet; normaliseringen skal fremmes ved at give adgang til gradvise lejeforhøjelser i bestående lejemål og til procentvise forhøjelser ved genudlejning; et andet folketingsudvalg skal følge afviklingen af de gældende restriktioner for boligbyggeriet, og foreløbig skal areal- og prisgrænser for parcelhuse som led heri ophæves fra 1/10 1965; det sociale boligbyggeris muligheder for større selvfinansiering skal søges fremmet; boligafgiften skal indregnes i pristallet.

30. – Finanslovforslaget for 1965–66 vedtages med 150 stemmer (s., r. v., k. f., v.); 15 (s. f. og uafh.) undlader at stemme. I den vedtagne skikkelse er overskuddet på

drifts- og anlægsbudgettet 1860 mill. kr. og kasseoverskuddet 1214 mill. kr. mod 299 mill. kr. i det oprindelige finanslovforslag. På indtægtssiden er imidlertid opført en post på 650 mill. kr. som forventede nye afgifter, der regnes dækket ved nye indtægtslove, hvorom der vil blive fremsat forslag i april, og ved indførelse af merværdiafgift fra 1/1 1966.

Folketinget forhandler udenrigsministerens redegørelse af 24/2 angående nedrustningsspørgsmålene.

Venstres hovedbestyrelse fordømmer enstemmigt Westerbys og Diderichsens handlemåde og opfordrer dem til at nedlægge deres folketingsmandater. Det vedtages at godkende en ny organisation – Venstre i Hovedstaden – som venstres eneste officielle organisation i København-Frederiksberg. Biskop Dons Christensen, som har støttet Liberal-Debat-fløjen inden for venstre, nedlægger sit mandat som medlem af venstres hovedbestyrelse.

31. – Landbrugsminister Chr. Thomsen fremsætter forslag til lov om afsætning af danske landbrugsvarer, forslag til kornordning for høstårene 1965–66 og 1966–67, forslag til lov om afsætning af frisk dansk frugt og danske gartneriprodukter og forslag til lov om en rapsordning. Det første forslag betyder en næsten uændret videreførelse af den gældende lovgivning, idet dog de 150 mill. kr., der har været udbetalt som ejendoms- og kotilskud, skal udbetales med et beløb pr. kg produceret mælk. Hvad angår kornordningen, er for det første års vedkommende både brødkornsordningen og foderkornsordningen videreført efter samme principper som hidtil, men forslaget indeholder en forhøjelse af brødkornpriserne med 1 kr. for hvede og 2 kr. for rug og en forhøjelse af basispriserne for de forskellige kornarter til en fælles basispris på 50 kr. ved høstårets begyndelse og 53 kr. ved slutningen.

Nyt tidsskrift om international politik

COOPERATION AND CONFLICT

Nordic Studies in International Politics

Fra og med 1965 udgives ved et samarbejde mellem de nordiske lande et nyt engelsksproget tidsskrift om international politik.
Dets formål er fortrinsvis at præsentere nordisk forskning og udenrigspolitisk debat for et internationalt, videnskabeligt forum. Det vil utvivlsomt også være af interesse for alle i Norden, der interesserer sig for tidsskriftets emneområde og gerne vil følge udviklingen inden for dette.
Hovedvægten vil blive lagt på artikler, der behandler de nordiske landes situation, men tidsskriftet vil også indeholde artikler med videre perspektiv. Foruden anmeldelser vil der blive givet orienterende oversigter over litteraturen og forskningsvirksomheden i hele Norden.
Tidsskriftet er blevet til på initiativ af den nordiske samarbejdskomité for international politik. I redaktionskomiteen sidder fra dansk side professor, dr. phil. *Sven Henningsen,* København, og rektor, mag. art. *Erik Reske-Nielsen,* Århus. Ansvarlig redaktør er docent *Krister Wahlbäck,* Stockholm. Redaktionens adresse er: *Cooperation and Conflict, Box 23015, Stockholm 23, Sverige.*
Cooperation and Conflict udgives af Scandinavian University Books og vil udkomme med to numre årligt. Abonnement kan tegnes på alle posthuse i Danmark mod indbetaling af 40 danske kroner til *postkonto nr. 55160, University Book Center, Johanneshov, Sverige.*